

ДНЕВНИКЪТЪ

(стенографски)

на

XV-то обикновено Народно събрание.

Втора редовна сесия.

XLIX заседание, сжбота, 27 априлий 1913 г.

(Открито отъ прѣдседателя г. д-ръ С. Даневъ, въ 3 ч. 20 ж. слѣдъ пладне)

Прѣдседательтъ: (Звъни) Засѣданието се отваря. Моля секретаря г. Кипровъ да прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь А. Кипровъ: (Прочита списъка. Отсѣствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Желѣзъ Абаджиевъ, Несторъ Абаджиевъ, Иванъ Абрашевъ, Иванъ Андрѣевъ, д-ръ Мичо Багаровъ, Димитъръ х. Баневъ, Димитъръ Бръчковъ, Златанъ Бръчковъ, Стоянъ Бурмовъ, д-ръ Никола Георгиевъ, Стефанъ Георгиевъ, Георги Губидѣльниковъ, Тодоръ Даскаловъ, Георги Джевизовъ, Христо х. Димитровъ, Василь Димчевъ, д-ръ Асѣнъ Златевъ, Георги Илиевъ, Иванъ Капаровъ, Христо Ковачевъ, Василь Константиновъ, Григоръ Коцевъ, д-ръ Тодоръ Кръстевъ, Парашкевъ х. Ламбовъ, Тодоръ Лунгаловъ, Цани Михайовъ, Димитъръ Мицайковъ, Никола Начевъ, Георги Нейковъ, Петъръ Папанчевъ, Иванъ Петровъ, Иванъ Пецовъ, д-ръ Константинъ Помяновъ, Иванъ Поповъ, Юрданъ Русевъ, Стефанъ Савовъ, Илия Стаматовъ, Василь Стаменовъ, Ганчо Торомановъ, Христо Цаневъ, Никола Ченковъ и Тодоръ Чочевъ)

Прѣдседательтъ: Отсѣствуватъ 42 народни прѣдставители. Значи, Събранието има законното число, за да може да се конституира и да пристѣпи къмъ дневенъ редъ.

Прѣди да сторя това, съобщавамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че прѣдседателството е разрѣшило на софийския народенъ прѣдставителъ г. Христо Ковачевъ 5 дни отпускъ, по болестъ.

Ще моля г. г. народнитѣ прѣдставители, да се произнесатъ по отпускитѣ на слѣднитѣ г. г. народни прѣдставители.

Бѣлослатинскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Тошо Поповъ иска 2 дена отпускъ. Конто г. г. народни прѣдставители приематъ да му се разрѣши исканиятъ отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Ломскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Петко Кочанковъ иска да му се разрѣши 3 дни отпускъ. Конто г. г. народни прѣдставители сж съгласни да му се разрѣши исканиятъ отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Фердинандскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Иванъ Младеновъ иска 3 дни отпускъ. Конто г. г. народни прѣдставители сж съгласни да му се разрѣши исканиятъ отпускъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Пристѣпяме къмъ дневния редъ. Първата точка отъ него е докладъ на прошетарната комисия.

Моля г. г. докладчицитѣ, които сж избрани за таква, да заематъ трибуната и да докладватъ прошенията.

Обандатъ се: Нѣма готови.

Прѣдседательтъ: Тогава, пристѣпяме къмъ втората точка отъ дневния редъ: трето четене законопроекта за допълнителенъ извънреденъ свърхсметъ-тенъ кредитъ отъ 50.000.000 л. за военни нужди.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за допълнителенъ извънреденъ свърхсметъ-тенъ кредитъ отъ 50.000.000 л. за военни нужди.

„Чл. 1. Разрѣшава се на министра на войната допълнителенъ извънреденъ свърхсметъ-тенъ кредитъ на сума 50.000.000 л. за нуждитѣ на армията, изброени въ чл. 1 на закона за извънредния свърхсметъ-тенъ кредитъ отъ 50.000.000 л. за военни нужди, утвърденъ съ указъ № 82 отъ 27 септември 1912 г.

„Чл. 2. Разходитѣ по тоя допълнителенъ свърхсметъ-тенъ кредитъ да се произвеждатъ и оправдаватъ съгласно съ закона за отчетността по бюджета и съ постановленията, съдържащи се въ закона за извънреденъ свърхсметъ-тенъ кредитъ отъ 50.000.000 л. за военни нужди, утвърденъ съ указъ № 82 отъ 27 септември 1912 г., измѣненъ и допълненъ съ закона отъ 26 мартъ 1913 г.

„Чл. 3. Разходитѣ по тоя допълнителенъ свърхсметъ-тенъ кредитъ да се покриватъ отъ произведенето на заемн сръщу съкровищци болове.“

Прѣдседательтъ: Конто приематъ на трето четене законопроекта за допълнителенъ извънреденъ свърх-

сметенъ кредитъ отъ 50.000.000 л. за военни нужди, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Пристъпваме къмъ третата точка отъ дневния редъ: второ четене законопроекта за разрѣшение на Пазарджишката градска община да сключи 100.000 л. заемъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за разрѣшение на Пазарджишката градска община да сключи 100.000 л. заемъ.“

Прѣдседателъ: Които приематъ заглавието на законопроекта, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на Пазарджишката градска община да сключи отъ Българската народна банка заемъ отъ 100.000 л., при слѣднитѣ условия: а) срокъ за изплащане 20 години; б) годишна лихва 7%; в) за гаранция ще се заложатъ общинскитѣ приходи отъ данъкъ сграднитѣ, беглика и кръвнината.“

Прѣдседателъ: Които приематъ чл. 1 на законопроекта, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 2. Срѣдствата отъ заема ще се употребятъ изключително: 50.000 л. за нуждитѣ на бѣднитѣ сѣмейства въ Пазарджикъ и 50.000 л. за борба противъ епидемията.“

Прѣдседателъ: Които приематъ чл. 2 на законопроекта, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 3. Заложениѣ общински приходи ще се внесатъ направо въ Българската народна банка, която, като одържи нужната сума за лихви и погашения, остатъка ще прѣдава на общинската каса.“

Прѣдседателъ: Които приематъ току-що докладвания членъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 4. Сумата отъ заема ще се внесе на приходъ и разходъ въ бюджета на Пазарджишката община за 1913 г.“

Прѣдседателъ: Които приематъ чл. 4, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Прѣдседателъ: Пристъпваме къмъ второто четене на прѣдложенияето отъ народния прѣдставителъ г. Иванъ Капаровъ и други, за безплатно кжпане въ държавнитѣ минерални бани на заболѣлитѣ войници прѣзъ освободителната война.“

Моля г. докладчика да го докладва.

Докладчикъ П. Кировъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за позволяване безплатно кжпане въ държавнитѣ минерални бани и безплатно пътуване по държавнитѣ желѣзници на заболѣлитѣ войници прѣзъ освободителната война.“

Прѣдседателъ: Които приематъ заглавието на законопроекта, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчикъ П. Кировъ: (Чете)

„Чл. 1. Всички заболѣли войници прѣзъ освободителната война се ползватъ съ правото безплатно да се кжпятъ въ държавнитѣ минерални бани, експлоатирани направо отъ държавата, също тъй и да биватъ безплатно прѣгледжани отъ държавнитѣ бански лѣкари.“

„З а б ъ л ѣ ж к а. Дадениѣ по договоръ на частна експлоатация държавни бани, ще бждатъ турнати на разположение за безплатно ползуване отъ заболѣлитѣ войници слѣдъ изтичане на наемния срокъ, като правото за безплатно кжпане се внесе въ новитѣ наемни договори.“

Прѣдседателъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. инициаторитѣ на това прѣдложение сж имали идеята да се подпомогне колко-годѣ отъ страна на държавата на ония войници, които днесъ или утрѣ ще иматъ нужда да се лѣкуватъ. Обаче, трѣбва да признаемъ, че помощта, която идва да имъ се укаже чрѣзъ подобно законоположение, е съвършено нищожна и недостатъчна. Чрѣзъ това законоположение, се иска да се даде възможностъ на подобни войници да се кжпятъ даромъ въ държавнитѣ бани. Азъ не зная точно дѣ и колко сж държавнитѣ минерални бани у насъ, но, доколкото ми е извѣстно, повечето отъ минералнитѣ бани въ България сж въ владѣние на общинитѣ, сж общински бани. А споредъ този законопроектъ при такива бани не ще има безплатно кжпане. Но макаръ и да нѣма, менѣ ми се струва, че за болшинството отъ минералнитѣ бани, които, казвамъ, у насъ сж общински, даже и да имаше прѣдвидено подобно нѣщо и по отношение на тѣхъ, пакъ помощта е съвършено нищожна. Азъ зная напр. банитѣ въ Старозагорско. Ако идете да се окжпете, който и да сте, всичката такса, която ще платите е 10 ст. Ще се съгласите, че такава една помощ, даже и да се указва чрѣзъ законопроекта, е нищожна.

Каква е другата помощ? Заболѣлитѣ войници да пътуватъ безплатно по желѣзницитѣ, когато ще отиватъ къмъ държавнитѣ бани. Но, както казахъ, и както това се знае, такива държавни бани въ България сж една или двѣ. Въ Бургазко, въ Айтоско, Сливенско, Старозагорско, Казанлъшко, мисля и въ Кюстендилско, банитѣ сж сѣ общински и, значи, ако единъ заболѣлъ войникъ трѣгне да отиде къмъ такива бани, които не сж държавни, а общински, споредъ този законъ, не ще се ползува съ безплатно пътуване, защото той прѣдвижда това само за онѣзи, които ще се кжпятъ въ държавнитѣ минерални бани. А пъкъ нито е възможно, нито е цѣлесъобразно, да отправите всичкитѣ тия хора къмъ една или двѣ държавни бани. Тѣй щото, въ това отношение законопроектъ трѣбва да прѣтърпи нѣкакво измѣнение. Ще се съгласите всища, че тази помощ, която бихме оказали на подобни страждущи войници, е много недостатъчна. За заболѣлия войникъ, който ще отиде да се кжпе, да положимъ, въ сливенскитѣ, старозагорскитѣ или други нѣкои бани, било държавни или общински, нѣма да бжде толкова тежко да плати 10 ст. при кжпането, което може да бжде еднѣжъ на день, или въ два дена еднѣжъ. Друга е нуждата за такива хора. По-важно е да се притечемъ на помощъ съ безплатно пътуване. Него, повтарямъ, да кажа, не го виждамъ. Не виждамъ да се подпомогатъ съ безплатно пътуване заболѣлитѣ войници, когато отиватъ къмъ общинскитѣ минерални бани. Такова нѣщо нѣма въ законопроекта.

Освѣтъ това, не е достатъчно да отиде такъвъ войникъ на бани, ами той ще трѣбва да стои тамъ 10, 15, 20 дена. Слѣдъ като войникътъ е стоялъ 6—7 мѣсеца въ редовитѣ на армията, и неговото сѣмейство е било въ безпомощно положение, лишено отъ неговия трудъ, сега се връща заболѣлъ и вне

му оказвате помощ, като го освобождавате да плати само 10 ст. при кѫпането, а не му давате възможност да подкрѣпи сѣмейството си; той оставя сѣмейството си безъ подкрѣпка, да прави то каквото ще, а самъ отива да търси цѣръ за болестта си. Трѣбва да има поне съ какво да се лѣкува. Ако на такъвъ заболѣлъ не му дадете 30, 40, 50 л. или нѣщо повече, за да може да прѣстои на банитѣ 10—15 дена, безъ цѣлна е мѣрката, която прокаравате въ вашия законопроектъ. Той може да има даже нужда да го придружава нѣкой. Ако нѣма въ кесията си поне 70—80 л., за да стои 10—15 дена, азъ ви питамъ каква помощъ му оказваме, какво цѣрене ще намѣри болниятъ войникъ въ тѣзи минерални бани? Никакво. И ако ще приемемъ така законопроекта, азъ мисля, че ще сторимъ по-добрѣ никакъ да не го приемаме. Да отиваме да гласуваме едно законоположение да улеснимъ заболѣлите войници да не платятъ 10 ст., когато се кѫпятъ — това ли е помощта? И ние говоримъ за нѣкаква слава, за нѣкакъвъ героизъмъ и за нѣкакъвъ дългъ на държавата спрѣмо героитѣ, които утрѣ ще се върнатъ! Или по-добрѣ мълчете, нищо не дѣйте прави съ подобни просияшки подавания, или, ако искате нѣщо да направите, направете онова, което изискватъ нуждитѣ на тѣзи болни хора, които не сж заболѣли на своята работа, а сж заболѣли, когато сж вършили отечествена работа, именно дайте имъ една сериозна помощъ, за да могатъ да се лѣкуватъ. Нека прѣдвидимъ безплатно лѣкуване по желѣзницитѣ не само за тѣзи войници, които иматъ нужда отъ бани, защото, ако на единъ войникъ ще е потребно да отиде въ тѣзи или онѣзи минерални бани, на другото болестта може да иска съвсѣмъ въ вода да се не потопя; той може да има нужда отъ другъ видъ лѣкуване. Азъ зная войници, които, слѣдъ като излѣзатъ отъ казармата, дѣто сж добили известна болестъ, трѣгватъ да дойдатъ въ София при нѣкои по-вѣщи лѣкари и сж принудени да търсятъ срѣдства въ заемъ, да плащатъ отъ джоба си: трѣбва да плащатъ за лѣкарско прѣглеждане и за цѣрове. Това не е само съ единъ-двама войници. Утрѣ ще имаме съ десетки, стотици хора, и всичкитѣ не ще иматъ пужда само отъ бани, ще има много отъ тѣхъ, които, лѣкувани и недоизлѣкувани или спечелили тази или онази болестъ, утрѣ ще трѣбва да прибѣгнатъ до прѣглеждане при по-вѣщи лѣкари въ този или онзи градъ. И така, не е достатъчно да прѣдвиждаме безплатни лѣкувания само до банитѣ, ами трѣбва да се прѣдвиди безплатно лѣкуване въ всички случаи, когато нуждающитѣ се или болни войници ще трѣбва да отидатъ до този или онзи градъ въ България, до тѣзи или онѣзи бани. Ще трѣбва да се прѣдвиди не само даромъ кѫпане, а и известна помощъ. Азъ мисля, че въ случая не трѣбва да се прави разлика между заможни и незаможни, но ако намирате, че е невъзможно такова нѣщо — да се помогне на всички подобни лица, даже и на заможнитѣ — тогазъ поне на онѣзи, които не ще да могатъ да иматъ срѣдства да се лѣкуватъ, на тѣхъ държавата да се притече на помощъ. Само въ такава форма азъ мисля, че е достойно и за камарата, и за онѣзи, на които искаме да се притечемъ на помощъ, да се гласува подобно законоположение.

Ето защо, азъ бихъ молилъ това прѣдложение да се повърне на почитаемата комисия, която го е прѣгледала, за да направи нѣкои прибавки, които да подобрятъ положението. Защото имайте прѣдъ видъ, г. г. народни прѣдставители, че ако това прѣдложение стане законъ, и когато утрѣ тѣзи болни войници, които ще бѣдатъ стотици или хиляди, се завърнатъ и попитатъ, какво сме направили за тѣхъ, и ние имъ покажемъ това прѣдложение, тѣ просто не ще иматъ настроение да се смѣятъ съ насъ, но биха ни ударили по главитѣ.

Прѣдседателъ: Има думата г. докладчикътъ.

Докладчикъ П. Кировъ: Като се прѣдвидѣ, тѣзи тѣли! Комисията, слѣдъ като разгледа всичко туй, намѣри, че това прѣдложение се отнася само за кѫпането въ минералнитѣ бани на заболѣлитѣ войници, пуждаючи се отъ такова, а колкото се отнася за другата помощъ, за която говори г. Драгиевъ, могатъ да се взематъ редъ мѣропріятія, но съвсѣмъ по други отдѣли; тукъ се помага съ безплатно кѫпане на заболѣли войници, които иматъ пужда отъ минерални бани.

Д. Драгиевъ: Камарата се закрива утрѣ.

Докладчикъ П. Кировъ: Като се прѣдвидѣ, тѣзи заболѣли войници да лѣкуватъ по държавнитѣ желѣзници безплатно, комисията имаше прѣдъ видъ, че тѣ могатъ да отидатъ въ всички държавни минерални бани, кѣдѣто иматъ пужда. Ако сега има 2, или 3, или 4 държавни минерални бани, за които говори законопроектътъ, има пъкъ други, които сж вече дадени на наематели и на които утрѣ или други-донѣ изтича наемниятъ договоръ; затова тукъ се прѣдвидѣ, че въ наемнитѣ договори, които се подновяватъ, да се вписва и това, че заболѣлитѣ войници могатъ да се ползуватъ съ това право. Тѣй че, това се отнася само за онѣзи заболѣли войници, които иматъ пужда отъ минерални бани; колкото се отнася до другитѣ нужди, не сж само тѣзи, които г. Драгиевъ изброява, а тѣ сж много, и за тѣхъ почитаемото правителство и народното прѣдставителство ще иматъ грижата да направятъ нѣщо. По този законопроектъ, повтарямъ да кажа, се отнася само до държавнитѣ минерални бани, кѣдѣто заболѣлитѣ войници ще могатъ безплатно да се кѫпятъ, като нѣма да плащатъ нищо за ползуването отъ тѣхъ.

Прѣдседателъ: Има думата трѣтискиятъ народенъ прѣдставителъ г. Георги Т. Пѣевъ.

Г. Т. Пѣевъ: Г. г. народни прѣдставители! Почтенниятъ народенъ прѣдставителъ г. Драгиевъ вложи много чувства въ разискванията по прѣдложения законопроектъ. Тѣзи чувства сж за уважение и къмъ тѣхъ всѣки може да се присѣдини. Но азъ мисля, че г. Драгиевъ, поради отсъствието, което бѣше принуденъ да направи, по болѣзненни причини, не можа да присѣтствува въ Събранието, когато първоначално се третираше този въпросъ и когато ние добихме увѣреніята на правителството, че ще се прѣдприематъ редица мѣропріятія за подобрене участиѣта на пострадали въ време на войната войници. Ние, които участвувахме въ комисията по прѣглеждане на този законопроектъ, се установихме на конкретното мѣропріятие само затуй, защото държавата използва два минерални извора — въ Банки и въ Вършецъ. Всички останали бани въ България, съгласно закона за минералнитѣ извори, се дѣлятъ на окръжни и общински, и има общински, които се управляватъ отъ общинитѣ, и ако се касае за една помощъ на страждущитѣ войници въ ония мѣста, въ които има общински бани, азъ мисля, че се налага дългъ на самитѣ общински управления и на окръжнитѣ съвети да организиратъ тази помощъ. Вътъ отъ тази помощъ, ние имаме увѣрението на правителството, че ще бѣде организирана по-широка помощъ за подобрене участиѣта на пострадали. Ето защо, комисията се спрѣ само върху тѣзи бани, съ които държавата може да разполага сега и, слѣдователно, за които народното прѣдставителство може да прѣдложи известни мѣрки.

Направи се една резерва по отношение на онѣзи държавни минерални извори, които сж взети подъ наемъ и се експлоатиратъ отъ частни лица. При

подновяването на контрактите имъ ще се прѣдвизда специална клауза, която ще даде възможност да се подпомогнатъ заболѣли войници.

Значи нашиятъ законопроектъ цѣли помощта, която трѣбва да се даде на заболѣли войници, въ държавните и експлоатирани отъ държавата минерални извори. При тѣзи улеснения, при безплатното пътуване и при лѣкарската помощ, която ще се дава систематично на тия заболѣли войници — тѣ би трѣбвало да отиватъ въ онѣзи бани, където има лѣкарска помощ, както е случаятъ съ банята при с. Банки, където цѣлѣното свойство на водата е установено — азъ мисля, че законопроектътъ е изчерпателенъ и съставя една само мѣрка отъ цѣла редица грижи, които трѣбва да се прѣдприематъ отъ страна на държавата. Като е така, азъ смѣтамъ, че нѣма причини да се връща законопроектътъ повторно въ комисията. Г. Драгиевъ ще бѣде правъ, ако въ послѣдствие не се прѣдприематъ и други грижи за страждущите войници; но сега, когато се започватъ тѣзи грижи, азъ мисля, че всички еднородно трѣбва да подкрѣпимъ законопроекта.

Прѣдседателътъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. д-ръ Борисъ Вазовъ.

Д-ръ Б. Вазовъ: Азъ искахъ да се откажа отъ думата, но има едно допълнение, което може да се направи, и мисля, че комисията ще го възприеме. То е слѣдното. Ние не можемъ да разполагаме съ общинските бани. Вѣрвамъ, обаче, че общините отъ своя страна ще направятъ всичко, което ние правимъ; каквото улеснение ние даваме на заболѣли войници, вѣрвамъ и тѣ ще го дадатъ. Но не зная, да-ли комисията би се съгласила, това пътуване по желѣзницата да се счете и до общинските бани. Нѣкой раненъ и боленъ войникъ може да отиде въ нѣкоя общинска баня; нека и той пътува безплатно по държавните желѣзници.

Прѣдседателътъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Величко Кознички.

В. Кознички: Г. г. народни прѣдставители! Споредъ така прѣдложения отъ комисията законопроектъ, ще се ползуватъ съ безплатно кѣпане въ държавните минерални бани всички заболѣли войници прѣвъ освободителната война. Изглежда, че комисията специално се е спрѣла — тъй поне, както е редактиранъ чл. 1 — само на редниците. Ако комисията е имала прѣдъ видъ долните чинове редници, ефрейтори, подофицери и т. н. — и ако тия послѣдните сѣщо ще използватъ това право, трѣбва да се каже по-ясно, за да не търпи послѣ законътъ известни тълкувания. Утрѣ ще се яви единъ подофицеръ, единъ ефрейторъ, и ще иска и той да се ползува съ безплатно кѣпане и безплатно пътуване по желѣзницата. Ето защо, ако комисията дѣйствително визира долните чинове — редници, ефрейтори, подофицери, . . .

Нѣкои отъ прѣдставителите: И фелдфебели.

В. Кознички: Разбира се, и фелдфебели. — . . . това трѣбва да бѣде казано. Азъ прѣдлагамъ за пояснение на това да се каже: „Всички заболѣли долни чинове“ — вмѣсто „войници“ да се каже „долни чинове“. Тогава вече работата е свършено ясна; тогава се разбиратъ всички войници, отъ редника до фелдфебела включително. И азъ бихъ молилъ г. докладчика, отъ името на комисията, ако дѣйствително тя така е мислила, когато е съставяла този законопроектъ, да се съгласи, штоо вмѣсто „войници“ да се внесе „долни чинове“. Ако ли пъкъ комисията е смѣтала да даде право на безплатно кѣпане и

пътуване само на войниците, на редниците, тя има погрѣшка. Трѣбва негрѣмѣнно да се турятъ най-малко долните чинове.

Изглежда, че комисията не се е занимавала съ въпроса за офицерите; тя вѣроятно е зачала, че офицерите, които сѣ на дѣйствителна служба ще могатъ да отидатъ на баня и на свои срѣдства. Така сѣщо не се е занимавала и съ въпроса за запасните офицери, които утрѣ ще излѣзатъ отъ редовете на армията, слѣдователно, нѣма да получаватъ държавна заплата. (Възражения) Моля ви се. Азъ не настоявамъ на това. Азъ бихъ желалъ комисията да се съгласи само на тая поправка: вмѣсто „войници“, да се каже „долни чинове“.

На второ мѣсто азъ бихъ желалъ, г. г. народни прѣдставители, да се приеме прѣдложението на г. Драгиева, за безплатно пътуване на заболѣли войници и къмъ общинските бани.

Докладчикъ П. Кировъ и министъръ Т. Теодоровъ: Това се отнася до чл. 2

В. Кознички: Макаръ и да се отнася до чл. 2, азъ сега ще го кажа съ двѣ думи само. — Както ще имъ се позволи да пътуватъ безплатно по желѣзниците до държавните минерални бани, нека сѣщо така имъ се позволи да пътуватъ безплатно и до общинските бани.

Прѣдседателътъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Кръстю Попкрѣстевъ.

К. Попкрѣстевъ: Г. г. народни прѣдставители! Съ настоящия законопроектъ се цѣли да се уредятъ два въпроса: първо безплатно ползуване отъ баните, и второ, безплатно пътуване по държавните желѣзници. Слѣдователно, тая материя трѣбва да бѣде изчерпателна отъ самия законопроектъ. Въ чл. 2 се прѣдвизда безплатно пътуване по желѣзниците само до държавните бани, и то тѣзи, които се експлоатиратъ отъ самата държава. Азъ съмъ съгласенъ съ онѣзи, които мислятъ и твърдятъ, че трѣбва да се приеме безплатно пътуване за всички случаи, когато болни войници отиватъ да се лѣкуватъ, и то само единъкъ прѣвъ сезона, защото да не би съ това даване право хората да си въртятъ търговия или да си правятъ разходки за смѣтка на държавата. Нека не забравяме; че нашата държава има нужда отъ приходи, че тя не може да остави на произвола на съдбата своите желѣзници.

Другъ единъ въпросъ, обаче, който трѣбва да се разрѣши въ настоящия законопроектъ, ако искаме дѣйствително да помогнемъ на нуждающите се, е въпросътъ за жилищата на войниците. Ние ще имъ дадемъ безплатни билети за кѣпане; обаче при личността на много болни и на малкото жилища, съ които сега разполагаме при държавните бани, ние ще имаме такава голѣма експлоатация на войниците, че тѣ ще платятъ десеторно повече това, което печелятъ съ безплатно пътуване и съ безплатно кѣпане. Нѣщо повече, даже самиятъ фактъ, че се позволява на войниците безплатно да отиватъ тамъ, ще даде възможност да се събератъ много хора, вслѣдствие на което наемите ще поскупѣятъ много. Азъ мисля, че едновременно съ онѣзи два въпроса трѣбва да се разрѣши и този третия, като се направятъ врѣмenni бараки, където може да се побератъ повече хора при несравнено по-малкъ наемъ. Това е много по-рационално, отколкото да се раздаватъ пари на войниците или тѣзи, които ще иматъ нужда, когато вече не бѣдатъ войници. Азъ мисля, г. г. народни прѣдставители, че ние трѣбва да се наизмѣ отъ раздаване на пари, защото — винаги е било така, може така да бѣде и въ бъдеще — нѣма основание да мислимъ противното —

— когато се раздават пари, стават много злоупотребления: не знаем колко пари да дадем, кому да дадем, и често пъти не получаващите се получават известни суми, а онзи, които нямат никаква нужда. Има случаи, както знаете, когато пари се дават на тези, които са „наши“; кметът или делегатът, който трябва да даде парите, винаги ще гледа да даде по-напред на своите приятели и чак тогава на хората, които не са негови съмишленици. За да не даваме възможност на такива злоупотребления, не трябва да допуснем по никакъв начин раздаването на пари.

Има и друг въпрос, който се зачква и който трябва да бъде разрешен. Ние тук няколко пъти отблъзвахме, че заслугите в тази война не са само на нашите войници, а имат заслуги и ония хора, които тихомълком със своите кола отидоха подир войниците да носят хляб, военни припаси и пр. Някои от тези хора умряха при изпълнение на своя дълг. Нашият закон за пенсията не предвижда такива случаи и не ги пенсионира. Аз мисля, че поне тук ще трябва да ги включим, ще трябва и те да имат туй право, тъй като и от тях има пострадали при изпълнението на своя дълг, и може би, тяхната заслуга не е по-малка от тази на ония, които се сражаваха на бойното поле. Аз сега нямам готова такава редакция, обаче, на трето четене ще предложа една редакция, която ще моли г. г. народните представители да приемат, именно, че коларите имат същото право, както нашите войници, и че държавата се нагърбва да направи отредено количество бараки при държавните бани в Банки и Вършец, които да се отпуснат даром на разположение на болните войници.

Председателът: Приемате ли под думата „войници“ да се разбират всички долни чиновци?

Докладчик П. Киров: Да.

Председателът: Относително пътуването, ще се занимаем при втория член.

Докладчик П. Киров: Да.

Председателът: Които приемат чл. 1 тъй, както е докладва със съобщенията на г. докладчика, моля, да си вдигнат ржката. (Болшинство) Приема се.

Докладчик П. Киров: (Чете)

„Чл. 2. Заболелите войници не плащат никакви такси за пътуване по държавните железници, когато отиват на лекуване в държавните бани, или се връщат от там. Със това право, заболелите се ползват един път през банния сезон, въз основа на надлежни удостоверения и контрол установен от Министерството на железниците“.

Председателът: Тук стана въпрос да се дава право на заболелите войници да пътуват безплатно по железниците, когато се лекуват и в общински бани.

Докладчик П. Киров: Комисията се занима с този въпрос. Аз съм съгласен.

Председателът: Има думата дупнишкият народен представител г. Величко Кознички.

В. Кознички: Аз бих молил да стане така: „Заболелите войници не плащат никакви такси по държавните железници, когато отиват на лекуване в държавни и общински бани, или се връщат“.

Д-р Н. Радев: Има и окръжни бани. Турете и „окръжни“.

В. Кознички: Тогава, да се каже: „държавните, общинските или окръжните бани“.

Председателът: Има думата търновският народен представител г. Димитър Драгиев.

Д. Драгиев: Г. г. народни представители! Някои от предлаганите г. г. народни представители казват, че правителството или Народното събрание щело да се занимае и с други мърки от подобен характер за подпомагане лекуването на заболелите войници. Аз съм удоволствено посрещам такава едно изявиение; но виждам, че неговото осъществяване ще се яви твърде късно. След някой ден камарата ще се закрие и аз не виждам как тя ще изпълни дълга си спрямо подобни заболели войници.

Министър Т. Теодоров: Ще имаме извънредна сесия, ще имаме и обикновена сесия през тази година.

Д. Драгиев: За да можем, обаче, чрез този законопроект да разширим колко-годишната помощ, аз бих молил сега, при втория член, след туй малко разширение, което стана в редакцията, да се възприеме не само когато заболелите войници отиват до тия или ония държавни, общински и окръжни бани, да се ползват със безплатно пътуване по железниците, но когато отиват да търсят и друга медицинска помощ, защото, ще се съгласите, че ще има заболели войници, които да дойдат в Александровската или в частна болница да си лекуват този или онзи недъг — защо на този войник, който ще дойде на минералната баня със по-малка болест, да му дадете безплатно пътуване, когато той може да бъде и по-заможен, а на друг войник, по-беден, със по-опасна болест, който ще дойде да се лекува при по-възрастни лекари или да се съветва, вие ще откажете да му дадете билета за безплатно пътуване по железниците?

П. Парапанов: Това ще бъде в оня закон.

Д. Драгиев: Аз мисля, че щом е въпрос за безплатно пътуване по железниците, нека рѣшим да пътуват безплатно заболели войници не само до минералните бани, но и до ония градове, дѣто отиват да потърсят медицинска помощ, защото аз съм увѣрен, че ще има много такива войници.

Има много неправди, г. г. народни представители, които вселиха голѣмо негодувание между войниците и другото население; нека сега, когато законодателствуваме, да не увеличаваме броя на такива неправди и да създаваме извори на нови негодувания.

Председателът: Има думата поповският народен представител г. д-р Христо Мутафов.

Д-р Х. Мутафов: Г. г. народни представители! Не би било добѣ, ако бихме поискали да се отдалечим от основната мисъл на авторитѣ на предложението.

Д-р Б. Вазов: Това предложение е по частна инициатива.

Д-р Х. Мутафов: Да. Тѣ поискаха само безплатно ползуване от българските държавни бани и безплатно пътуване по българските държавни железници. Сега, да искаме да разширим това и да

ни улеснимъ да ходятъ да търсятъ медицинска помощъ изъ царството и навънъ, и всичко това да става съ безплатно, менъ ми се чини, че много ще се разшири въпросътъ и би тръбвало по-спокойно обсъждане, а намъ не ни остава време за това.

Азъ, като прѣдседателъ на комисията, дълженъ съмъ да дамъ малки обяснения. Ние завчера, като обсъждахме този въпросъ, за безплатно пътуване до държавните бани, наистина, пропуснахме да кажемъ и „общински бани“. Но ние имахме прѣдъ видъ страдащите войници да отидатъ да търсятъ изцѣление и въ общинските бани. Не казахме и „общински бани“, защото тѣ сж дадени по контрактъ на частна експлоатация и ние не можемъ да рѣшаваме и да правимъ облекчение що се касае до ползване отъ общинските бани. Но за пътуването, както приехме да става безплатно до държавните бани, би могло да се генерализира и до онѣи бани, къмъ които биха прибѣгнали нуждаещите се, макаръ и да сж общински. Ние съобразихме, че много общински събѣти ще желаятъ сами, по искане на болните войници, да направятъ постѣпки, да допуснатъ войници да се ползватъ безплатно отъ тѣхните бани. Ако нѣкои общини допуснатъ заболѣли войници да се ползватъ безплатно отъ тѣхните бани, защо да не допуснемъ ние безплатно прѣвозване по желѣзниците на тия войници до тия общински бани? Та, казвамъ, нѣмамъ нищо противъ, понеже тия мисли се сподѣляха отъ членоветъ на комисията, ако се добави и „общински“. Значи, да се ползватъ съ безплатно пътуване по държавните желѣзници за отиване до държавните и общинските...

Прѣдседателъ: И окръжните.

Д-ръ Х. Мутафовъ: ... и окръжните бани. Въобще да се генерализира за всички бани, въ които ще отиватъ да се цѣрятъ заболѣли войници. Азъ ще настоявамъ да се приеме тази добавка.

Прѣдседателъ: Които приематъ чл. 2, както се докладва съ тази добавка, че болните ще се ползватъ съ безплатно пътуване по държавните желѣзници и тогава, когато пътуватъ до общинските и до окръжните бани, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Моля г. секретаря да прочете на първо четене законопроекта за разрѣшение на Сливенската градска община да сключи 150.000 л. заемъ.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„Докладъ до Народното събрание.

„Сливенскиятъ градско-общински събѣтъ въ за сѣданието си на 13 мартъ 1913 г. (протоколъ № 7 ст. IV), е рѣшилъ:

„I. Да сключи отъ Българската народна банка единъ заемъ отъ 150.000 л. при слѣдните условия:

„а) срокъ за изплащане 30 години;

„б) годишна лихва 7%;

„в) за гаранция ще се заложатъ общинските приходи, заложи сръбцу сключения прѣзъ 1909 г. общински заемъ отъ 1.065.000 л.

„II. Срѣдствата отъ заема ще се употребятъ изключително за нуждите на бѣдните сѣмейства въ Сливенъ.

„Горѣцитираниятъ протоколъ ми се прѣдстави, безъ да сж изпълнени изисванията въ тоя случай отъ разните законоположения, поради бързата и неотложна нужда отъ заема.

„Имайки прѣдъ видъ всичко това, както и обстоятелствата, въ които се намира страната, безъ да сж изпълнени и отъ страна на повѣреното ми мини-

стерство нарежданията на чл. 98 отъ правилника за прилагане закона за градските общини, честъ ми е да внесе въ Народното събрание, за разглеждане и гласуване, приложения тукъ законопроектъ.

„София, 20 априлий 1913 г.

„Министертъ на вътрѣшните работи и народното здраве:

А. Людскановъ.

„Законопроектъ

за разрѣшение на Сливенската градска община да сключи 150.000 л. заемъ.

„Чл. 1. Разрѣшава се на Сливенската градска община да сключи отъ Българската народна банка заемъ отъ 150.000 л., при слѣдните условия: а) срокъ за изплащане 30 години; б) годишна лихва 7%; в) за гаранция ще се заложатъ общинските приходи, заложи сръбцу сключения прѣзъ 1909 г. общински заемъ отъ 1.065.000 л.

„Чл. 2. Срѣдствата отъ заема ще се употребятъ изключително за нуждите на бѣдните сѣмейства въ гр. Сливенъ.

„Чл. 3. Общинските доходи, които се залагатъ сръбцу заема, ще се внасятъ направо въ Българската народна банка, която, като одържи нужната сума за лихви и погашения, остатъка ще прѣдава въ общинската каса.

„Чл. 4. Сумата отъ заема ще се впише на приходъ и разходъ въ бюджета на Сливенската община за 1913 г.“

Прѣдседателъ: Които приематъ на първо четене докладвания законопроектъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Секретаръ А. Кипровъ: Прѣдлагамъ спѣшностъ.

Прѣдседателъ: Прѣдлага се спѣшностъ. Които приематъ да се докладва този законопроектъ, по спѣшенъ редъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Моля г. секретаря да го прочете на второ четене.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за разрѣшение на Сливенската градска община да сключи 150.000 л. заемъ.“

Прѣдседателъ: Които приематъ заглавието на законопроекта, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на Сливенската градска община да сключи отъ Българската народна банка заемъ отъ 150.000 л., при слѣдните условия: а) срокъ за изплащане 30 години; б) годишна лихва 7%; в) за гаранция ще се заложатъ общинските приходи, заложи сръбцу сключения прѣзъ 1909 г. общински заемъ отъ 1.065.000 л.“

Прѣдседателъ: Които приематъ чл. 1, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 2. Срѣдствата отъ заема ще се употребятъ изключително за нуждите на бѣдните сѣмейства въ гр. Сливенъ.“

Прѣдседателъ: Които приематъ чл. 2, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 3. Общинският доход, които се залагатъ, срѣщу заема, ще се внасятъ направо въ Българската народна банка, която, като одѣрки нужната сума за лихви и погашения, остатъка ще прѣдава въ общинската каса.“

Прѣдседателъ: Които приематъ чл. 3, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 4. Сумата отъ заема ще се внише на приходъ и разходъ въ бюджета на Сливенската община за 1913 г.“

Прѣдседателъ: Които приематъ чл. 4 и послѣднѣ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Моля г. секретаря да прочете слѣдующия законопроектъ: за разрѣшение на Станимажката градска община да сключи 30.000 л. заемъ.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„Докладъ до Народното събрание.

„Станимажкниятъ градски общински съвѣтъ въ за-
сѣданнето си на 22 февруарий 1913 г. (протоколъ
№ 41 ст. IX), е рѣшилъ:

„I. Да сключи отъ Българската народна банка
еднѣ заемъ отъ 30.000 л., при слѣднитѣ условия:

„а) срокъ за изплащане 20 години;

„б) годишна лихва 7%;

„в) за гаранция ще се заложатъ общинскитѣ при-
ходи отъ интизапа.

„II. Срѣдствата отъ заема ще се употребятъ из-
ключително за нуждитѣ на бѣднитѣ войнишки и
други сѣмейства въ Станимажката община.

„Горѣцитираниятъ протоколъ ми се прѣдстави,
безъ да сж изпълнени изискванията въ тоя случай
отъ разнитѣ законоположения, поради бързата и не-
отложна нужда отъ заема.

„Имайки прѣдъ видъ всичко това, както и обстоя-
телствата, въ които се намира страната, безъ да сж
изпълнени и отъ страна на повѣреното ми мини-
стерство нарежданията на чл. 98 отъ правилника за
прилагане закона за градскитѣ общини, честъ ми е
да внеса въ Народното събрание, за разглеждане и
гласуване, приложени тукъ законопроектъ.

„София, 20 априлий 1913 г.

„Министъръ на вътрѣшнитѣ работи и народното
здраве:

А. Людскановъ.

„Законопроектъ

за разрѣшение на Станимажката градска община да
сключи 30.000 л. заемъ.

„Чл. 1. Разрѣшава се на Станимажката градска
община да сключи отъ Българската народна банка
заемъ отъ 30.000 л., при слѣднитѣ условия: а) срокъ
за изплащане 20 години; б) годишна лихва 7%;
в) за гаранция ще се заложатъ общинскитѣ при-
ходи отъ интизапа.

„Чл. 2. Срѣдствата отъ заема ще се употребятъ
изключително за нуждитѣ на бѣднитѣ войнишки и
други сѣмейства въ Станимажката община.

„Чл. 3. Общинскитѣ приходи, които се залагатъ
срѣщу заема, ще се внасятъ направо въ Българската
народна банка, която, като одѣрки нужната сума
за лихви и погашения, остатъка ще прѣдава въ
общинската каса.

„Чл. 4. Сумата отъ заема ще се внише на приходъ
и разходъ въ бюджета на Станимажката община за
1913 г.“

Прѣдседателъ: Които приематъ на първо че-
тене докладвания законопроектъ, моля, да си вдиг-
натъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Секретарь А. Кипровъ: Прѣдлагамъ сиѣшностъ.

Прѣдседателъ: Прѣдлага се сиѣшностъ. Които
приематъ да се разгледа законопроектъ по сиѣшенъ
редъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство)
Приема се.

Моля г. секретаря да го прочете на второ четене.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за разрѣшение на Станимажката градска община да
сключи 30.000 л. заемъ.“

Прѣдседателъ: Които приематъ заглавието на
законопроектъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Бол-
шинство) Приема се.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 1. Разрѣшава се на Станимажката градска
община да сключи отъ Българската народна банка
заемъ отъ 30.000 л., при слѣднитѣ условия: а) срокъ
за изплащане 20 години; б) годишна лихва 7%;
в) за гаранция ще се заложатъ общинскитѣ при-
ходи отъ интизапа.“

Прѣдседателъ: Които приематъ чл. 1, моля, да
си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 2. Срѣдствата отъ заема ще се употребятъ
изключително за нуждитѣ на бѣднитѣ войнишки и
други сѣмейства въ Станимажката община.“

Прѣдседателъ: Които приематъ чл. 2, моля, да
си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 3. Общинскитѣ приходи, които се залагатъ
срѣщу заема, ще се внасятъ направо въ Българската
народна банка, която, като одѣрки нужната сума
за лихви и погашения, остатъка ще прѣдава въ
общинската каса.“

Прѣдседателъ: Които приематъ чл. 3, моля, да
си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„Чл. 4. Сумата отъ заема ще се внише на приходъ
и разходъ въ бюджета на Станимажката община за
1913 г.“

Прѣдседателъ: Които приематъ чл. 4, моля, да
си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Слѣдва законопроектъ за измѣнение и допъл-
нение на нѣкои членове отъ закона за пощитъ, те-
леграфитѣ и телефонитѣ отъ 1906 г.

Моля г. секретаря да го прочете.

Д-ръ Б. Вазовъ: Съгласно правилника, прѣдла-
гамъ да се счита за прочетенъ.

Прѣдседателъ: Ако г. г. народнитѣ прѣдстави-
тели приематъ да се счита за прочетенъ, моля, да си
вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

(Ето мотивитѣ и законопроекта:)

„Изложение на мотивитѣ

къмъ законопроекта за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ закона за почитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ отъ 1906 г.

„Г. г. народни прѣдставители! Дѣйствующиятъ у насъ законъ за почитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ отъ 1906 г. подлежи на едно коренно измѣнение, за да отговаря на свършеннитѣ търговско-икономически нужди на държавата. Едно такова измѣнение, което обгръща всичкитѣ сфери на службитѣ и положението на персонала, биде приготвено още миналата година, но по разни причини то не можа да се поднесе на вота на г. г. народнитѣ прѣдставители. Има, обаче, въпроси отъ свършено спѣшно и неотложно естество, които не търпятъ по-нататъшно отлагане и трѣбва да се разрѣшатъ още сега, за да се обезпечи правилниятъ развой на този общественодържавенъ организъмъ. Ангажирайки се, прочее, че при първа възможностъ ще сезирамъ г. г. народнитѣ прѣдставители съ приготвениятъ вече обширни измѣнения на закона, имамъ честъ да ги помоля да гласуватъ настоящитѣ измѣнения и допълнения на закона, придружени съ слѣднитѣ мотиви:

„Къмъ § 1.

„Внася се едно допълнение къмъ забѣлжката на чл. 5, относително инсталиранитѣ на много мѣста у насъ юзини, които си служатъ съ силни електрически токове. Положението на тия юзини трѣбва да бѣде изяснено, колкото се касае до телефонната служба, за това става необходимо да се установи едно законоположение, което да урегулира тая материя. Въ тая сѣщата забѣлжка се попълнува и друга една празнота, визираща телефоннитѣ съобщения, които прѣдприемачитѣ на държавни прѣдприятия биха искали да използватъ.

„Къмъ § 2.

„Споредъ досегашната редакция на чл. 204, щомъ капиталътъ по една спестовна книжка, слѣдъ като се прибавятъ лихвитѣ, надмине максимумъ 2.000 или 5.000 л., цѣлиятъ капиталъ стои безлихвенъ до деня на намалението му. По тая причина много неграмотни клиенти, капиталитѣ на които сж надминали 2.000 л., сж се лишавали за цѣлата сума и често за цѣла година отъ слѣдующитѣ имъ се лихви. Напр., 2.000 л. капиталъ и 80 л. лихва ставатъ 2.080 л. Ако клиентътъ по незнание или по забравяне не изтегли връхнината 80 л., цѣлиятъ му капиталъ 2.080 л. стои безъ лихви до деня на намалението му до 2.000 л. Това е несправедливо, и съ новата редакция на члена тая несправедливостъ се прѣмахва. За въ бжжще нѣма да се плаща лихва само на връхнината надъ 2.000 или 5.000 л.

„Къмъ § 3.

„Съгласно нарежданията на чл. 274 отъ сѣщия законъ, междуградскитѣ телефонни разговори съ продължителностъ три минути или дробъ отъ три минути се подлагатъ на слѣднитѣ такси: 50 ст. когато ангажираната за разговоръ телефонна верига не е по-дълга отъ 50 км. и 1 л. щомъ веригата надминава тая дължина. Когато, обаче, за произвеждане на разговоритѣ се ангажиратъ нѣколко междуградски вериги, свързани помежду си, взема се 1 л. за първата ангажирана верига и по 50 ст. за всѣка слѣдующа. Отъ това слѣдва, че разговоритѣ произвеждани между центрове, които сж свързани непосредствено съ телефонни линии, макаръ и на далечни разстояния, се подлагатъ на по-низки такси

въ сравнение съ ония размѣнявани между мѣстности, които отстоятъ на по-близки разстояния, по по телефоннитѣ линии, на които има включени и други телефонни станции. Такъвъ е случаетъ, напр., съ разговоритѣ, които се произвеждатъ между София и Варна. Понеже направлението на линията о прѣвъ Русе и съобщението между София и Русе е прѣко, безъ да има включени и други мрѣжи по сръдната, то за телефоннитѣ разговори между София и Варна се събира 1 л. 50 ст., отъ които 1 л. за линията София—Русе и 50 ст. за линията Русе—Варна. Не е такова, обаче, положението и съ разговоритѣ, които се произвеждатъ между София и Бургазъ — центъръ, който отстои отъ столицата приблизително на еднакво разстояние съ Варна. Понеже по телефонната верига, която свързва София съ Бургазъ, сж включени мрѣжитѣ на градоветѣ Пловдивъ, Стара-Загора и Ямболъ, то разговоритѣ съ Бургазъ се таксуватъ съ 2 л. 50 ст.

„Дѣйствующиятъ законъ за почитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ е въ сила, както се каза по-горѣ, отъ 1906 г., когато телефоннитѣ междуградски съобщения сж били слабо развити и твърдѣ ограничени: такива е имало само между София—Русе—Варна и София—Пловдивъ, слѣдователно, постановлението на цитирания чл. 274 практически не е внасяло нѣкакво сжществено различие въ прилагане на такситѣ. Днесъ, обаче, когато нашитѣ междуградски телефонни съобщения получили едно твърдѣ задоволително разрастване, чийто темпъ ще се разширява и по-нататъкъ, благодарение на сръдствата, които народното прѣдставителство е отпуснало и отпуща, цѣлѣйки значението на тия модерни съобщения, създаденото положение като резултатъ отъ приложението на въпросния чл. 274 трѣбва да се измѣни.

„На въпроса: коя би била най-рационалната и сжщевременно най-справедливата такса, която би трѣбвало да се установи въ замѣна на прилаганата по настоящемъ и кой ръководенъ принципъ би трѣбвало да се усвои при опрѣдѣлянето ѝ, азъ се спрѣхъ на униформената такса, изхождайки отъ гледището, че въ областта на телеграфната и пощенска служба такситѣ сж еднообразни и че едно различие, което би се допуснало по отношение на телефоннитѣ такива не би могло да се поддържа съ достатъчно сериозни мотиви, поради сходността на самата служба и нейното прѣдназначение. Има, наистина, държави, които, при опрѣдѣляне на вътрѣшнитѣ си телефонни такси, сж подраздѣлили територитѣ си на зони, други сж раздѣлили телефонитѣ си мрѣжи на групи и въ зависимостъ отъ това подлагатъ разговоритѣ на таксуване, но туй раздѣление на зони и групи, а заедно съ това и различieto въ такситѣ произходяще отъ това раздѣление, е не-съобразно съ принципа за еднакво и равноправно третиране и отнасяне къмъ общественитѣ интереси отъ страна на държавата. Такова дѣленie на зони и групи, въпрочемъ, може донѣкъдъ да намира своето оправдание отъ страна на държави съ обширни територии, каквито сж Русия, Германия и др., но за държави като нашата и ней подобнитѣ, то е неприемливо.

„Единичната такса отъ единъ левъ за междуградски разговори отъ три минути или дробъ отъ три минути, която опрѣдѣля настоящиятъ законопроектъ, е умѣрена. Тя ще даде възможностъ и на широкитѣ обществени слоеве да се ползватъ отъ облагоитѣ на телефона, нѣщо което ще се постигне и съ разширението на телефоннитѣ ни мрѣжи, а това ще компенсира, а може-би ще покрне още отъ самото начало загубата, която ще се почувствува на първо врѣме като резултатъ отъ униформеността на такситѣ. Засилването, въпрочемъ, на разговоритѣ ще наложи необходимостта да се поставятъ и повече проводници по сжществуващитѣ линии, особено

по ония, които свързват по-важните центрове, но тоя въпрос остава да се разреша от сръдствата, които ще ни даде бюджетът.

„Към § 5.

„Поради своите специфични условия, телеграфопощенската служба трудно се изнася от крѣжките и незаякнали организми, за това минималната възраст на кандидатите за чиновници се опредѣля 18 вмѣсто 16 години.

„Образователният цензъ си остава сщиятъ — пълно гимназиялно образование — обаче дава се възможност и на лица, които имат V-класно образование и сж свършили съ редовен дипломъ курса на нѣкое висше телеграфопощенско училище, или пъкъ владѣятъ говоримо или писмено единъ отъ езиците: френски, нѣмски или английски да постѣпятъ на служба за чиновници. Съ това се попълва една празнота въ закона, която отклонява кандидати, които могатъ да бѣдатъ твърдѣ полезни за службата съ познаването на единъ отъ поменатите чужди езици.

„Към §§ 6 и 7.

„Въ сега дѣйствующия законъ не се прѣдвиждатъ напълно условията, на които трѣбва да отговарятъ кандидатите за техническа служба. Тая празнота се попълва съ §§ 6 и 7, въ които се прѣдвиждатъ условията, на които трѣбва да отговарятъ кандидатите за техници (класни чиновници) и кандидатите за механици (разредни служащи).

„Към § 8.

„Практиката е доказала, че при липса на кандидати съ V-класно образование, рекрутирането на пощалионския персоналъ може да става и отъ сръдката на самите служащи, стига тѣ да притежаватъ III-класно прогимназиялно образование, да сж прослужили три години и да издържатъ изпитъ за новата длѣжност. Тия условия достатъчно гарантиратъ подбирането на добри пощалиони, а отъ друга страна се дава възможност на по-подготвените въ службата служащи да се добератъ до по-голяма заплата.

„Към § 9.

„Съ прѣдлаганите измѣнения и допълнения на чл. 314 се гони слѣдната цѣль: 1) да се привлѣкатъ по-добри и интелигентни кандидати за класни чиновници, като имъ се дава заплата още отъ самото начало на постѣпването на служба и се повишаватъ въ чиновници прѣвъ втората година на тѣхното стажуване; 2) да се даде по-голяма привилегия на ония кандидати за класни чиновници, които сж свършили нѣкое висше телеграфопощенско училище и съ това се насърчи отиването на младежи да слѣдватъ въ странство и по тоя клонъ, и 3) да се даде едно по-голямо възнаграждение на ония чиновници, които доброволно сами сж отишли или сж били изпратени отъ държавата за специализиране въ странство по службите.

„Към § 10.

„На кандидатите за телеграфни и телефонни механици е напълно заслужено да се плаща още отъ самото начало на постѣпването имъ, защото стажътъ на тия кандидати е въ полза на самата служба. Освѣнъ това, отстранението на безплатния стажъ се диктува и отъ нуждата за подбирането на по-добри сили.

„Към § 11.

„Има разредни служащи, които макаръ и да нѣматъ пълно гимназиялно образование, но благодарение на тѣхното съприкосновение съ всичките служби въ станцията, особено въ по-малките и благодарение най-вече на постоянните имъ усилия да изучатъ както телеграфната манипулация, тъй и дѣлопроизводството на другите служби, успѣватъ да се подготвятъ почти наравно както всички други кандидати за класни чиновници. Такива ревностни и способни служащи, които се използватъ за други по-сериозни служби, дори имъ се възлага заведването на малки станции, особено при сегашното изключително положение на страната, което извика масово изпращане на чиновници въ новоосвободените земи, напълно заслужаватъ да бѣдатъ допущани на изпитъ за класни чиновници, съ право на повишение до VIII класъ включително. Безспорна е гражданата полза, която ще се допринесе съ рекрутирането на една частъ отъ низшия чиновнически персоналъ изъ сръдката на тия подготвени служащи, особено сега, когато за поддържането на бързи и редовни телеграфопощенски съобщения въ новоосвободените земи сж нужни хора подготвени по тая специалност, а тая липса ще може най-лесно да се запълни само по този начинъ. Тия сж отчасти и съображенията да остане и заналудѣ образователниятъ цензъ на кандидатите за класни чиновници пълно гимназиялно образование, защото ако сж по-трѣбни хора съ по-низше образование, тѣ могатъ да се намѣрятъ и между служащите, които безсъмѣнно ще бѣдатъ на първо време много по-полезни за службата, отколкото всѣки новопостѣпившъ.

„Слѣдъ влизането въ сила на закона отъ 1906 г. по липсата на кандидати за класни чиновници съ пълно гимназиялно образование, на първо време се допуснаха кандидати съ по-низше образование. Авансирането на тия именни чиновници се урежда съ забѣлѣжката къмъ § 11, като се приравняватъ въ това отношение съ служащите, които визирира цитираниятъ параграфъ. Защото ще бѣде твърдѣ несправедливо, ако биха се допуснали и тѣ да авансиратъ еднакво съ своите колеги, постѣпили при сщия законъ, но отговарящи напълно на образователния цензъ.

„София, 28 мартъ 1913 г.

„Министъръ на желѣзниците, пошитѣ и телеграфите:

А. Франга.

„Законопроектъ

за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ закона за пошитѣ, телеграфите и телефоните отъ 1906 г.

„§ 1. Забѣлѣжката къмъ чл. 5 се измѣнява така: Построяването на частни телефонни линии се позволява само въ мѣстности, дѣто нѣма държавно телефонно съобщение. Слѣдъ като се установи такова, държавата си запазва правото, ако намѣри за износно и цѣлесобразно, да откупи частните телефонни линии, тамъ дѣто такива би имало, по оцѣнка направена отъ Главната дирекция, иначе притежателятъ сж длѣженъ да вдигнатъ линията и прибератъ материалитъ си. Изключение се допуца само за телефонните линии и съобщения между станции за произвеждане на електрическа енергия и юзини, установени въ района на държавните градски телефонни мрѣжи, съ които тѣ сж непосредствено свързани. Въ подобни случаи телефонните жици трѣбва да бѣдатъ прокарани по линията, по които сж прокарани токовете съ високо напрежение.

„Притежателитъ на такива линии заплащатъ абонаментната такса въ размѣра, опредѣленъ за частнитѣ телефонни съобщения.

„Прѣдприятіята за държавни постройкѣ, които по силата на постановленията на буква *с* отъ настоящия членъ биха си построили телефонни съобщения въ границитѣ на прѣдприятнето и биха поискали, въ даденъ случай, да скопчатъ тия свои съобщения съ най-близката градска държавна телефонна мръжа, се подчиняватъ на всички условия, колкото се отнася до прокарването на линиитѣ и заплащането установенитѣ абонаментни такси въ прѣдѣлитѣ на същата мръжа.

„§ 2. Чл. 204 се измѣнява така: Когато вложениятъ по една спестовна книжка капиталъ, слѣдъ като се прибавятъ въ края на годината лихвитѣ, надмине максимумъ отъ 2.000 л. за частни лица и 5.000 л. за дружества и пр., притежателътъ ѝ трѣбва да изтегли изплатъ, въ противенъ случай за върхнината надъ 2.000 и 5.000 л. не се плаща никаква лихва.

„§ 3. Чл. 274 се измѣнява така: Единичната такса на телефоннитѣ разговори съ продължителностъ три или дробъ отъ три минути врѣме се опредѣля:

„а) за градски разговори водени между абонати и неабонати отъ публичнитѣ кабинѣ, отворени за публиката — по 20 ст. за всѣки разговоръ;

„б) за междуградски разговори, размѣнявани между всѣкитѣ мръжи въ прѣдѣлитѣ на царството по единъ левъ за всѣки разговоръ.

„Такситѣ опредѣлени въ буква *б* се заплащатъ както отъ абонатитѣ, така и отъ неабонатитѣ.

„Забѣлѣжка: Междуградски разговори се считатъ ония, които се размѣняватъ между телефонитѣ мръжи на отдалени населени мѣстности.

„§ 4. Забѣлѣжката къмъ чл. 296 се измѣнява така: Разредни служаци се считатъ: механицитѣ, надзорницитѣ на линиитѣ, пощалионитѣ, телефониститѣ, раздавачитѣ и селскитѣ куриери.

„§ 5. Чл. 309 буква *б* се измѣнява така: Да бждатъ на възраст не по-млади отъ 18 и не по-стари отъ 25 години.

„Въ сѣщия членъ буква *д* се измѣнява и допълня така: Да притежаватъ най-малко гимназиялно образование или да сж свършили съ редовенъ дипломъ курсътъ на нѣкое висше телеграфо-пощенско училище, слѣдъ като сж добили V-класно (II-класно гимназиялно) образование.

„Забѣлѣжката къмъ сѣщия членъ се измѣнява така: Кандидати за класни чиновници се приематъ и лица съ V-класно (II-класно гимназиялно) образование, които познаватъ говоримо и писмено единъ отъ езикитѣ: френски, нѣмски или английски. Тия кандидати се подлагатъ на прѣдварителенъ приемателенъ изпитъ по отношение само до почерка и познаване чуждия езикъ.

„§ 6. Кандидатитѣ техници за класни чиновници трѣбва да сж свършили съ редовенъ дипломъ курсътъ на нѣкое электротехническо училище въ странство, признато за сръбно такова отъ държавата.

„§ 7. Кандидатитѣ за телеграфни и телефонни механици трѣбва да отговарятъ на слѣднитѣ условия:

„а) да сж български подданици;

„б) да бждатъ на възраст не по-млади отъ 18 и не по-стари отъ 25 години;

„в) да сж здрави и да нѣматъ физически недостатѣци;

„г) да сж записани въ призивнитѣ списъци или изслужили военната си повинностъ, и

„д) да сж свършили пълния курсъ на държавно жолѣзарско училище, или подходящо нему сръбно електро-техническо училище.

„§ 8. Къмъ чл. 310 се прибавя слѣдната нова забѣлѣжка: При липса на кандидати съ V-класно образование, за пощалиони отъ III разредъ се назначаватъ и разредни служаци, които притежаватъ

пълно III-класно прогимназиялно образование, сж прослужили като служаци три години и издържатъ установения изпитъ за пощалионска длѣжностъ.

„§ 9. Чл. 314 и забѣлѣжката къмъ него се измѣняватъ и допълнятъ така: Кандидатитѣ за класни чиновници се назначаватъ първоначално за ученици-практиканти съ 720 л. годишно възнаграждение. Слѣдъ като прослужатъ една година, тѣ се назначаватъ при ваканция за ученици-стипендианти съ 1.200 л. годишно възнаграждение и се повишаватъ въ чиновници отъ X класъ, при ваканция, слѣдъ като издържатъ установения за този класъ изпитъ.

„Кандидатитѣ за класни чиновници, които сж свършили съ редовенъ дипломъ курса на нѣкое висше телеграфо-пощенско училище, или сж свършили курса на нѣкое специално, признато отъ държавата, сръбно електро-техническо училище въ странство, слѣдъ като сж добили V-класно (II-класно гимназиялно) образование, се назначаватъ направо за ученици-стипендианти съ 1.200 л. годишно възнаграждение. Слѣдъ като прослужатъ като такива най-малко една година и издържатъ установения за X класъ изпитъ, се повишаватъ, при ваканция, въ чиновници отъ X класъ.

„Чиновницитѣ, които слѣдъ напушането на длѣжността си по почитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ сж завършили съ редовенъ дипломъ курса на едно отъ горнитѣ училища, или сж се специализирали на тѣхни собствени разности, се назначаватъ, при ваканция, отново на служба въ единъ по-горенъ класъ.

„Съ сѣщитѣ права се ползватъ и ония чиновници, които сж били изпратени отъ Главната дирекция и при сѣщитѣ условия сж свършили едно отъ горнитѣ училища, или сж били изпратени по конкурсъ за специализиране по службата, като си запазватъ старшинството прѣзъ врѣмето, когато сж слѣдвали въ училището, или сж се специализирали.

„§ 10. Кандидатитѣ за телеграфни и телефонни механици се назначаватъ първоначално за практикант-механици отъ VI разредъ въ работилницата при Главната дирекция. Слѣдъ еднагодишна практика, тѣ се повишаватъ въ II разредъ и слѣдъ като издържатъ установения за телеграфни механици изпитъ, се повишаватъ, при ваканция, въ чиновници отъ X класъ, съ право на повишение до V класъ включително.

„До сѣщия класъ се повишаватъ и кандидатитѣ за класни чиновници, попадащи подъ забѣлѣжката къмъ § 5.

„§ 11. Всички разредни служаци, които притежаватъ завършено III-класно прогимназиялно образование и сж прослужили като такива пълни три години, се допущатъ на изпитъ за класни чиновници, съ право на повишение до VIII класъ включително.

„Забѣлѣжка. На сѣщитѣ условия подлежатъ и ония чиновници и телеграфни механици, които не притежаватъ пълно гимназиялно образование, а сж били приети за ученици и механици слѣдъ влизането въ сила на закона за почитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ отъ 1906 г.“

Прѣдседателъ: Моля г. г. народнитѣ прѣдставители, които присматъ на първо четене законопроекта за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ закона за почитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ отъ 1906 г., да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство) Приема се.

Този законопроектъ ще се прѣпрати на надлежната комисия, за да го разгледа и докладва въ идущото заседание.

Ако нѣкои господа се интересуватъ отъ този законопроектъ, намѣсто да правятъ прѣдложения при второто четене, нека се яватъ въ комисията и тамъ да направятъ прѣдложенията си, за да бждемъ по-експедитивни въ разглеждането му.

Слѣдва прѣдложението отъ Министерството на жолѣзницитѣ за одобрение отдаването подъ наемъ

по доброволно съгласие нѣкои стационарни бюфети, павилиони за тютюнъ и хамбари, и за намаляване наемитѣ на такива.

Моля г. секретаря да прочете това предложение.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„Изложение на мотивитѣ

по предложението за одобрение отдаването подѣ наемъ по доброволно съгласие нѣкои стационарни бюфети, павилиони за тютюнъ и хамбари и за намаляване наемитѣ на такива.

„Г. г. народни представители,

„При гаритѣ и при нѣкои отъ по-важнитѣ желѣзнопътни станции по Българскитѣ държавни желѣзници съществуватъ особни отдѣления за бюфети и павилиони за тютюнъ, прѣдначинени да снабдяватъ пътниците и публиката изобщо съ съѣстни и питейни продукти и съ тютюнъ. Тия бюфети и павилиони влизатъ въ категорията на държавнитѣ покрити имоти и като такива се отдаватъ подѣ наемъ чрезъ публиченъ търгъ, съгласно чл. 3 отъ закона за продаване, размѣняване и експлоатиране на държавнитѣ имоти.

„Прѣзъ мѣсецитѣ октомврий или ноемврий м. г. трѣбваше да се произведатъ търгове за отдаване подѣ наемъ около 15 бюфета, два павилиона за тютюнъ и единъ хамбаръ, наемнитѣ срокове на които изтичаха на 31 декемврий 1912 г. Голѣма частъ отъ тия бюфети, вслѣдствие мобилизацията и войната, бидоха затворени още прѣзъ мѣсецъ септемврий с. г., защото наемателитѣ имъ отидоха подѣ знамената. По-късно по желанието на самитѣ наематели, отъ една страна, и по настояване на Главната дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата, отъ друга, бюфетитѣ бѣха наново отворени отъ женитѣ или отъ близки роднини на наемателитѣ, а нѣколко отъ тѣхъ — отъ послѣднитѣ.

„За всичкитѣ тия имоти министерството прѣдпочете да не обявява публични търгове за отдаването имъ подѣ наемъ за слѣдъ новата 1913 г., а ги остави за още 6 мѣсеца на сѣщитѣ наематели, по слѣднитѣ съображения:

„1) голѣма частъ отъ лицата, които биха участвали въ тия търгове, сѣ на служба въ войската;

„2) приходитѣ отъ тия имоти сѣ значително спаднали, понеже поради изключителнитѣ обстоятелства голѣма частъ отъ пътническитѣ влакове сѣ отмѣнени, а съ неотмѣненитѣ пътуватъ твърдѣ ограничено число пътници;

„3) по тия двѣ причини, ако се произведѣха търгове, наемнитѣ срокове не би трѣбвало да бждатъ по-голѣми отъ шестъ мѣсеца, защото иначе съкровището би изгубило, като бжде принудено прѣзъ единъ дълъгъ периодъ да получава ниски наеми. Ако, обаче, се произведѣха търгове само за шестъ мѣсеца, тѣ, или не биха се състояли, или биха дали съвършено незадоволителни резултати, защото конкурентитѣ не биха имали смѣтка да разходватъ значителни суми за инвентаръ и стоки при само шест-мѣсечна експлоатация на бюфетитѣ. Отъ друга страна, старитѣ наематели, понеже сѣ били вече обзаведени и снабдени съ стока, се намираха въ подобри условия да прѣнаематъ бюфетитѣ, макаръ за кратъкъ срокъ, при наеми, въ всѣкой случай, по-износни отъ ония, които се биха получили чрезъ търгъ. И дѣйствително, повечето бюфетонаематели се съгласиха да прѣнаематъ за още шестъ мѣсеца бюфетитѣ по плащания до 31 декемврий м. г. наемъ и само, по изключение, нѣколцина отъ тѣхъ, и то, поради особено неблагоприятнитѣ обстоятелства, въ които изключителнитѣ врѣмена поставиха тѣхнитѣ бюфети, поискаха да се намалятъ наемитѣ имъ, и

„4) да не се принудятъ сѣмействата на бюфетчинитѣ, отишли на бойното поле, да напуснатъ по срѣдъ зима бюфетитѣ и жилищата при тѣхъ, както и да изнесатъ стокитѣ и мобилитѣ си отъ бюфетитѣ и да ги продадатъ на нищожни цѣни, поради невъзможността имъ да ги складиратъ и използватъ въ послѣдствие.

„По тия съображения министерството се съгласи да отстъпи на старитѣ имъ наематели за още шестъ мѣсеца ония отъ бюфетитѣ и павилионитѣ, чийто наемъ срокъ изтича на 31 декемврий м. г. Само четири отъ тия имоти се отдадоха подѣ наемъ на нови наематели съ по-ниски цѣни отъ по-раншитѣ, понеже старитѣ имъ наематели се отказаха да ги прѣнаематъ.

„Освѣнъ това, наемателитѣ на бюфетитѣ при желѣзнопътнитѣ станции: Червенъ-Бръгъ, Плѣвенъ, Търново, Костенецъ-Баня и Провадия и на павилионитѣ при гара София (старата гара) рекламираха, на скоро слѣдъ обявяване мобилизацията, намаление на наемитѣ, поради настаналитѣ изключителни и неблагоприятни обстоятелства за тѣхнитѣ прѣдприятия.

„Министерството разгледа тия рекламации и понеже ги намира за основателни главно по съображенията, изложени по-горѣ въ точка 2, о на мнѣние да се намалятъ плащанитѣ до обявяването на мобилизацията наеми за слѣдващото слѣдъ това врѣме до демобилизацията на армията, възъ основа заключението на една особена комисиия отъ чиновници при Главната дирекция на желѣзницитѣ и пристанищата, която да проучи рекламациитѣ и се произнесе върху размѣра на намалението, което трѣбва да се направи.

„Прѣдъ видъ на изложеното, съ съгласието на Министерския съѣтъ изработихъ приложеното тукъ прѣдложение, което ви моля да благоволите да разгледате и гласувате.

„София, 16 мартъ 1913 г.

„Министъръ на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ:

А. Франтъ.

„Прѣдложение

за одобрение отдаването подѣ наемъ по доброволно съгласие нѣкои стационарни бюфети, павилиони за тютюнъ и хамбари и за намаляване наемитѣ на такива.

„Членъ единственъ. Одобрява се:

„1. Отдаването подѣ наемъ, безъ търгъ, само за шестмѣсеченъ срокъ, стационарнитѣ бюфети, павилиони за тютюнъ и хамбари, наемнитѣ срокове на които сѣ изтекли на 31 декемврий 1912 г.;

„2. Намаляването договорния наемъ на бюфетитѣ при желѣзнопътнитѣ станции Червенъ-Бръгъ, Плѣвенъ, Търново, Костенецъ-Баня и Провадия и на павилионитѣ при гара София (старата гара), въ размѣръ, който ще се опрѣдѣли отъ особна комисиия, назначена за цѣльта отъ Министерството на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ.“

Прѣдседателтъ: Който приема въ първо и послѣдно четене това прѣдложение, така, както се докладва, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Слѣдва прѣдложението за отстъпване даромъ на Френската република едно мѣсто, находяще се въ София, съ пространство 2.475 кв. м.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„Изложение на мотивитъ

върху предложението за отстъпване даромъ на Френската република едно мѣсто, находяще се въ София съ пространство 2.475 кв. м.

„Държавата притежава въ София едно мѣсто при граници: улица „Оборище“, улица „Раковски“, дворно мѣсто на офицерското събрание и улица „Паризъ“, въ което мѣсто се намира зданието на щаба на дивизията.

„Тукашниятъ прѣдставител на френското правителство моли прѣзъ Министерството на външнитъ работи и изповѣданията да се отстъпи горното мѣсто на Френската република, за да си построи здание за легацията, съ задължение да развали всички сгради, които се намиратъ въ него, и материала да прѣдаде на българското правителство.

„Министерскиятъ съвѣтъ въ V-то си постановление, взето въ заседанието му отъ 22 мартъ т. г., протоколъ № 70, одобрява да се внесе за разглеждане и гласуване въ сегашната редовна сесия на XV-то обикновено Народно събрание предложението за отстъпване даромъ на Френската република горното мѣсто.

„Възъ основа на горѣизложеното имамъ честъ да помоля XV-то обикновено Народно събрание да разгледа и гласува още прѣзъ сегашната сесия приложеното тукъ предложението.

„София, 9 априлѣи 1913 г.

„Министъръ на земледѣлнето и държавнитъ имоти:

Д. Христовъ.

„Предложение

за отстъпване даромъ на Френската република едно мѣсто, находяще се въ София, съ пространство 2.475 кв. м.

„Да се отстъпи даромъ на Френската република мѣстото, находящо се въ София, при граници: улица „Оборище“, улица „Раковски“, дворно мѣсто на офицерското събрание и улица „Паризъ“, съ пространство 2.475 кв. м., за да си построи здание за легацията, а сградитъ, които се намиратъ въ мѣстото, Френската легация да събори за своя смѣтка и материалъ да прѣдаде на българското правителство.“

Прѣседателъ: Конто приематъ на първо и послѣдно четене докладваното предложението за отстъпване даромъ на Френската република едно мѣсто, находящо се въ София, съ пространство 2.475 кв. м., моля, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство) Присема се. (Нѣкои ржкопѣскатъ)

Слѣдва предложението за отказване на държавното съкровище отъ правата, които то има върху къщата, останала отъ Илия С. Иовчевъ, находяща се въ Пловдивъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь А. Кипровъ: (Чете)

„Предложение

до XV-то обикновено Народно събрание за отказване на държавното съкровище отъ правата, които то има върху къщата останала отъ Илия С. Иовчевъ, находяща се въ гр. Пловдивъ, ул. „Стефанъ-Караджа“, като Теню Начевъ заплати на държавното съкровище 8.215.30 л., дължими отъ поменатия Илия С. Иовчевъ.

„Прѣзъ 1890 г. държавното съкровище е завело прѣдъ Софийския окръженъ съдъ противъ Илия С. Иовчевъ искъ за 10.296.75 л. — стойностъ на липсали

книги и други вещи отъ държавната библиотека и музей въ Пловдивъ прѣзъ врѣмето, когато на тази библиотека и музей е билъ директоръ поменатиятъ Илия С. Иовчевъ. Софийскиятъ окръженъ съдъ е уважилъ иска въ размѣръ на 8.215.30 л. съ законната имъ лихва отъ завеждането на дѣлото до изплащането имъ. При това осѣдилъ е Илия С. Иовчевъ да заплати на държавното съкровище и 577.50 л. за сѣдебни разноси.

„По въззивъ на Илия С. Иовчевъ, дѣлото е било прѣнесено за разглеждане прѣдъ Софийския апелативенъ съдъ, дѣто, още въ първото заседание по дѣлото, съдѣтъ е постановилъ да се извърши нова експертиза за опрѣдѣленіе количеството на липсали книги и други вещи, както и тѣхната стойностъ. Слѣдъ това, понеже дѣлото не е било подирено въ продължение на три години, отъ страна на държавното съкровище, на основание чл. 621 отъ гражданското съдопроизводство, е поискано унищожението на апелативното производство и съдѣтъ унищожилъ това послѣдното, като при това осѣдилъ Илия С. Иовчевъ да заплати на държавното съкровище 515.97 л. за сѣдебни разноси за втората инстанция. Съ унищожението на поменатото производство, рѣшението на окръжния съдъ, по въпросното дѣло, е влѣзло въ законна сила. По това врѣме Илия С. Иовчевъ билъ се и изселенъ отъ България и понеже на органитъ на държавното съкровище не е било извѣстно отъ него да сѣ останали нѣкои имоти, отъ които да се събере дългътъ, то тоя послѣдниятъ билъ опростенъ по надлежния редъ. Слѣдъ това като се е узнало, че Илия С. Иовчевъ притежавалъ една къща въ Пловдивъ, върху която билъ наложенъ запоръ още при завеждане на това дѣло, поискано е отъ Народното събрание и то съ рѣшението си, държано въ заседанието му отъ 6 февруарий 1911 г., отмѣнило рѣшението си по опрощаването на въпросната сума. При започването да се изпълняватъ формалноститъ за продаване поменатата къща, указало се, че тя е въ фактическо владѣние на Т. Начевъ, който претендира да я влада по покупка отъ Илия С. Иовчевъ съ частно продавателно. Повдигнатиятъ споръ по въпроса прѣдъ съда още не е разрѣшенъ, но продажбата на къщата е спрѣна до разрѣшението му. Че въпросната къща Т. Начевъ е купилъ отъ Илия С. Иовчевъ, се установява главно отъ писмото на този послѣдния отъ 19 юний 1895 г. до Т. Начевъ. Отъ това писмо се вижда, че Т. Начевъ е купилъ въпросната къща за 5.000 л. златни, срѣщу които броятъ 1.000 л., а остатъка се задължава да заплати на Илия С. Иовчевъ, когато послѣдниятъ му даде такриръ за къщата.

„Теню Начевъ, съ заявлението си отъ 6 юний 1912 г. и това отъ 18 февруарий 1913 г. до повѣреното ми министерство, като излага претенциитъ си по въпросната къща, за отстранение разрѣшението на спора по сѣдебенъ редъ, което разрѣшение тѣло да стане много бавно, а къщата имала нужда отъ бърза поправка, прѣдлага: или държавното съкровище да му платяло 5.400 л., които той билъ изразходвалъ за прѣустройство на въпросната къща и 1.200 л., които билъ платилъ на Илия С. Иовчевъ, та той да се откаже отъ правото си върху нея, или пъкъ държавата да се откаже отъ казаната къща, като той плати дълга на Илия С. Иовчевъ, безъ лихвитъ.

„Като имамъ прѣдъ видъ, че върху въпросната къща отъ страна на държавното съкровище ако и да е наложенъ запоръ още при завеждането на дѣлото, до 1910 г. не само нищо не е направено за продажбата на тази къща, но дългътъ, за обезпечението на който билъ е наложенъ запорътъ, билъ е опрощаванъ; че Теню Начевъ, който е купилъ тази къща още прѣзъ 1895 г. и отъ тогава я владѣе, правилъ е разноси за прѣустройството на същата къща, че независимо отъ неизвестността въ чия полза ще се рѣши отъ съда повдигнатиятъ споръ по тази къща,

но и да се разрѣши въ полза на държавното съкровище, докато той се разрѣши, въпросната къща, като неподдържана, ще се развали, защото и сега има нужда за поправки — намирамъ за най-добъръ да се удовлетвори искането на Теню Начевъ да заплати на държавното съкровище 8.215-30 л. — дълга на Илия С. Йовчевъ, безъ лихвитъ и съдебнитъ разноси, като държавното съкровище въ замѣна на това се откаже отъ правата си върху въпросната къща. За тази цѣль моля Народното събрание да гласува и приеме тукъ приложеното предложение.

„Министъръ на финанситъ: Т. Теодоровъ.

„Прѣдложение

за отказване на държавното съкровище отъ правата, които то има върху къщата, останала отъ Илия С. Йовчевъ, находяща се въ гр. Пловдивъ, ул. „Стефанъ Караджа“, като Теню Начевъ заплати на държавното съкровище 8.215-30 л., дължими отъ поменатия Илия С. Йовчевъ.

„Членъ единственъ. Държавното съкровище се отказва отъ правата, що има върху къщата, останала отъ Илия С. Йовчевъ и находяща се въ гр. Пловдивъ, ул. „Стефанъ Караджа“, като Теню Начевъ заплати на държавното съкровище 8.215-30 л., дължими отъ Илия С. Йовчевъ.“

Прѣдседателъ: Прѣди да разгледаме това предложение, по което има нѣкои да говорятъ, нека мишемъ по-напрѣдъ предложението за одобрение на X-то постановление на Министерския съвѣтъ, взето въ заседанието му отъ 1 априлий т. г. съ протоколъ № 76, относително разрѣшението да се продължи срокътъ за внасяне на бубено сѣме до 10 априлий т. г.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ А. Кипровъ: (Чете)

„Прѣдложение

за одобрение X-то постановление на Министерския съвѣтъ, взето въ заседанието му отъ 1 априлий т. г. протоколъ № 76.

„Г. г. народни прѣдставители,

„Поради изключителнитъ условия, при които се намираха търговцитъ въ страната ни, не бѣше възможно да се внесе нужното количество бубено сѣме за въ страната ни. Съгласно изискванията на чл. 17 отъ закона за повдигането на копринената индустрия, срокътъ 1 мартъ изтече безъ да се внесе нито една унция сѣме. Понеже мѣстното производство не може да задоволи търсенето (на бубено сѣме) у насъ и понеже нѣкои отъ чуждестраннитъ грецьори, особено францужкитъ, се съгласяватъ да внесатъ частъ отъ производенията си, ако имъ позволи времето прѣзъ настѣпающата пролѣтъ, то за да се избѣгне чрѣзмѣрното повишение цѣната на бубеното сѣме и особено да се даде възможностъ на всичкитъ бубовѣдци да отглеждатъ буби и прѣзъ настѣпающия сезонъ, нужно бѣ да се продължи срокътъ за внасянето на бубено сѣме. Това продължение се даде отъ Министерския съвѣтъ съ протоколъ № 76 отъ 1 априлий.

„Ето защо ви прѣдставямъ, г. г. народни прѣдставители, за разглеждане и одобрение приложеното „проекто-рѣшение“, съ което се даде възможностъ на повѣреното ми министерство да съдѣйствува за подобрене на сегашното трудно поминѣчно положение на страната ни.

„София, 18 априлий 1913 г.

„Министъръ на земледѣлието и държавнитъ имоти: Д. Христовъ.

„Проекто-рѣшение

за одобрение X-то постановление на Министерския съвѣтъ, взето въ заседанието му отъ 1 априлий т. г. съ протоколъ № 76, относително разрѣшението да се продължи срокътъ за внасяне на бубено сѣме до 10 априлий т. г.

„Членъ единственъ. Одобрява се взетото постановление на Министерския съвѣтъ въ заседанието му отъ 1 априлий 1913 г. съ протоколъ № 76, което гласи: „Разрѣшава се да се продължи вносътъ на бубеното сѣме до 10 априлий т. г.“

Прѣдседателъ: Които приематъ на първо четене току-що докладваното предложение, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Има думата г. д-ръ Борисъ Вазовъ, по по-раншното предложение.

(Прѣдседателското мѣсто заема подпрѣдседателъ г. Атанасъ Буровъ)

Д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни прѣдставители! Съсѣмъ пѣмамъ намѣрението да повдигамъ спорове, като вчерашнитъ; обаче, дълженъ съмъ да кажа нѣколко думи, какъ ние нахлѣтваме въ единъ пѣтъ, отъ който не можемъ да излѣземъ, освѣтъ, като се повърнемъ къмъ ония права, върху които е основано съществуването на самото Народно събрание, иначе ще се обърнемъ на съдилище. Ето и тукъ единъ случай. Случаятъ е такъвъ: между нашия колега народенъ прѣдставителъ г. Теню Начевъ и държавата има споръ; държавата наложила възбрана върху една къща, въ която живѣе г. Теню Начевъ, обаче, тази къща е на покойния Илия Йовчевъ, който е билъ директоръ на Пловдивската народна библиотека и за неговъ дългъ държавата налага възбрана на неговата къща за извѣстна сума. Продължава, се дѣлото и най-накрая Илия Йовчевъ бива осѣденъ отъ съдилищата. Прѣзъ това време пѣкъ се оказва; че г. Теню Начевъ седи въ къщата. Г. Теню Начевъ претендира, че той е собственикъ, по силата на едно продавателно отъ 1895 г. Завеща се споръ между г. Теню Начевъ и държавата и сега спорътъ се взема отъ съдилищата и се внася въ Народното събрание. Азъ казахъ, че нѣма много да говоря. Очевидно е, че тукъ имаме едно дѣло, взето отъ съдилищата и прѣдоставено тукъ ние да го рѣшимъ. Питамъ азъ, това правилно ли е? Не е. Азъ вчера доста нашироко говорихъ, говориха и други господа по тази материя и считахме, че не е правилно. И тукъ случаятъ е много ясенъ: взема се дѣлото отъ съдилищата и се изкарва тукъ прѣдъ насъ да го рѣшаваме. Забѣлѣжете, че въ самото изложение се казва, че има споръ въ съдилищата, че не се знае какъ ще се рѣши, кой ще загуби и кой ще спечели. Нѣма да говоря повече, ще кажа само, че го считамъ неправилно и оставамъ на мислитъ, които показахъ вчера.

Второ, ние и този пѣтъ законодательствуваме въ полза на едно лице, въ полза на г. Теню Начевъ или въ полза на държавата, като частно лице.

Трето, замѣсенъ е единъ нашъ колега, народниятъ прѣдставителъ г. Теню Начевъ. Считаамъ, че това е съвършено неправилно, ние народнитъ прѣдставители да си уреждаме работитъ. Забѣлѣжете, г. г. народни прѣдставители, че такива случаи, като тоя на г. Теню Начевъ, дѣто частни лица да иматъ споръ съ държавата и дѣто всѣко частно лице би желало да прѣнесе спора си въ Народното събрание, има съ стотина хиляди; но всѣки отъ васъ много добъръ разбира, че не може да се разрѣшаватъ въ Народното събрание работитъ на всѣки единъ отдѣлно. Г. Теню Начевъ, който е народенъ прѣдставителъ, е отишълъ да главоболи г. Теодорова и по-

сѣдѣниѣтъ внася тукъ прѣдложение. Казвамъ, пѣма ли тукъ несправедливостъ, пѣма ли да кажатъ, че г. Теню Начевъ иска да си прокара работата, макаръ и да е справедлива? А пъкъ азъ считамъ, че не е даже коректно единъ човѣкъ, додѣто е народенъ прѣдставителъ, да си урежда частнитѣ работи съ държавата тукъ.

И. Толевъ: Защо обвинявате народния прѣдставителъ, когато министърътъ внася това прѣдложение?

Д-ръ Б. Вазовъ: . . . обаче, азъ не се стѣснявамъ, макаръ въ негово отсъствие да кажа, че е некоректенъ и създава една лоша традиция.

Д. Икономовъ: Той си отиде.

Д-ръ Б. Вазовъ: . . . обаче, азъ не се стѣснявамъ, макаръ въ негово отсъствие да кажа, че е некоректенъ и създава една лоша традиция.

Прѣседателствуващъ А. Буровъ: Има думата г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Вчера г. финансовиятъ министъръ, за да убѣди народното прѣдставителство въ едно свое мнѣние по въпроса, който ни занимаваше, изтъкна една теория, която, въпреки неговото голѣмо краснорѣчие, не можа да ни убѣди. Той казваше, че въ всички случаи, когато нѣма споръ между правителството и единъ прѣдприемачъ, сѣдилищата нѣматъ работа. И въ таквато случан, щомъ народното прѣдставителство може да намѣри въ сърцето си милостъ къмъ просятели, като е върховенъ разпоредителъ съ държавната кесия, може да отнуе колкото ще. Азъ мисля, че ако възъ основа на тази теория, ако не вчера или днесъ, то утрѣ или другъ денъ, могатъ да се намѣрятъ правителства или министри, които да не правятъ споръ съ този или онзи прѣдприемачъ по извѣстни крупни суми, които той претендира, и да се намѣри едно болшинство, което да има въ случая една милостъ толкова голѣма, колкото може да бѣде голѣма претенцията на прѣдприемача, и да направи онова, което и г. министъръ Теодоровъ и други сж осжждали въ минало врѣме. Но да речемъ, че г. Теодоровъ бѣше правъ и убѣдителенъ за себе си съ тази теория; той сжщоврѣменно отрече друго едно становище, той каза: „Има ли тукъ споръ?“ и оттамъ-нататкъ изгради своята защита. Е добръ, по тази работа не само че има единъ споръ, ами има единъ сждебенъ процесъ, има едно сждебно дѣло въ сѣдилищата. Имаше ли ние право, питамъ азъ, да вземемъ този процесъ отъ това или онова сѣдилище, да замѣстимъ ние сѣдилището и да разрѣшимъ ние, по този или онзи благовиденъ прѣдлогъ, тъй или иначе това дѣло? Казваше се да побързаеме, защото кжщата, като не се поправи, може да се поврѣди. Азъ мисля, че ние, заради една порутена кжща, не трѣбва да отидемъ да подкопаваме основитѣ, на които почива парламентътъ, или не трѣбва да отиваме да ровимъ подъ основитѣ на нашето правосждие, заради туй, че щѣла да прокапо или да чурудяса кжщата, която е днесъ въ владѣние на г. Теню Начевъ. Напата грижа въ случая трѣбва да бѣде да не чурудяемъ и да не прогнѣятъ огъни принципи, на които почива парламентътъ, на които почива правосждието

въ страната, а тѣ неминуемо биха пострадали, ако ние приномѣхмо да се занимаваме съ разрѣшението на това дѣло, изтрѣгнато изъ Пловдивския или не знамъ кой окръженъ сѣдъ.

Азъ мисля, г. г. народни прѣдставители, че ние, безъ много обсжждания, трѣбва да отхвърлимъ това прѣдложение. Нека да се разрѣши въпросътъ отъ сѣда. Ако г. Теню Начевъ има право надъ тази кжща, азъ мисля, че той съ по-голѣмо достоинство за себе си би трѣбвало да се защитава прѣдъ Пловдивския окръженъ сѣдъ, а не тукъ въ парламента. Азъ мисля, че ако той има пѣкакви права и може да ги придобие прѣдъ сѣдилищата, нека ги придобие. Ако ли държавата има да пострада отъ туй, че той щѣлъ да спечели дѣлото, а ти щѣла да загуби 5—6 хиляди лева, това не е загуба. Човѣкътъ, ако е правъ, като спечели дѣлото чрѣзъ сѣда, държавата не трѣбва да смѣта, че губи въ случая. Тя не губи, когато нейнитѣ граждани намиратъ своето право прѣдъ сѣдилищата и тя нѣма да загуби, ако, даже, по таква едно сждебно спечелване на едно право отъ страна на г. Начева, тя би се лишила отъ 6—7 хиляди лева. Това нѣма да бѣде за нея никаква загуба; тя повече би спечелила, а като се прати дѣлото на разглеждане въ сѣдилищата би спечелило и достоинството на парламента.

Прѣседателствуващъ А. Буровъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Забѣлѣзвамъ, че мнозина взеха думата и не е чудно да изгубимъ много врѣме и съ туй прошение, както изгубихме три засѣдания за друго едно, което вчера се разгледа и което прилича на настоящето. Затуй азъ счетохъ за нужно да взема думата отсега още и да дамъ пѣкои освѣтления къмъ изложението на мотивитѣ и, въ добавъкъ, да възразя на господата, които сега говориха, за да не отидемъ всички да разбиваме отворени врата и да доказваме нѣща, отъ една страна прави, и отъ друга, неотнасящи се къмъ въпроса, както се оказа по вчерашния въпросъ.

Сжщо така некамъ да забѣлѣжа, че г. Начевъ, който е народенъ прѣдставителъ, и който иска думата, трѣбва да се прѣдупрѣди, че той пѣма думата по този въпросъ. (Смѣхъ)

Възбудиха се досега отъ г. г. прѣждеговорившитѣ слѣдующитѣ въпроси. Първо, че въпросътъ е отъ сждебенъ характеръ, че това е дѣло, което трѣбва да се свърши въ сѣдилищата и нѣма защо съ него да се занимава камарата. Азъ казахъ вчера, че камарата по начало не трѣбва да се занимава съ разрѣшаването на спорни въпроси отъ граждански или углавенъ характеръ, не трѣбва да посѣга върху дѣятелността, върху сферитѣ на компетентностъ на сѣдилищата. Върху това споръ не може да има. И ако господата, които говориха сега бѣха убѣдителни въ това отношение, че се касае да се разрѣши единъ граждански споръ между държавата и г. Теню Начевъ, може-би, азъ щѣхъ да имъ дамъ право, щото дѣлото да отиде въ сѣдилището и самъ нѣмаше защо да го внасямъ тукъ. Но въпросътъ е, че тукъ не се касае сега да прѣрѣшимъ или да прѣдрѣшимъ едно дѣло на сѣдилищата, а само се касае държавата да направи една спогодба съ г. Теню Начевъ и, понеже спогодбата, по началата, които развихъ въ вчерашното засѣдание, не може да бѣде окончателна, понеже у насъ не е прѣдвидено при какви условия може да се извърши тя — може да я извърши окръжниятъ управителъ и да мине чрѣзъ сѣдилищата — менъ ми се струва, че това би прѣдставлявало помалка гаранция, отколкото ако тази спогодба мине чрѣзъ Народното събрание. У насъ напр., едно дѣло, което е заведено въ сѣдилищата, ако държавата се убѣди, че е безполезно да се продължава, може да

направи едно отъ двѣтѣ нѣща: или, като се рѣши дѣлото отъ една инстанция, да не апелира по-нататѣкъ и да го остави. У насъ не се прѣдвиздаватъ гаранции. Има случаи, кждѣто сж оставяли да влѣзатъ въ законна сила граждански рѣшения, които уврѣждатъ хазната затуй, защото държавниятъ адвокатъ, който е защитавалъ дѣлото, е намиралъ, че така трѣбва да стане, и дѣлото се изгубва. Обикновениятъ редъ е адвокатътъ, който защитава дѣлото, да си даде мнѣнието, сѣтиѣ да се разгледа то отъ юристконсулството въ Министерството на финанситѣ и тамъ се рѣшава да не се апелира и се свършва. Обаче има случаи, когато дѣлото е въ инстанцията, да се спогаждатъ: намѣрено е, че е нужно да се спогодятъ. Обикновено, министерството, което е заинтересовано, което води дѣлото, като вземе мнѣнието на своя юристконсултъ, дава своето съгласие и въпросътъ се свършва административно. Нѣма съмнѣние, че азъ, като министъръ на финанситѣ, бихъ могълъ, ако намѣря, че това дѣло е право да го спогодя, тъй да се каже, да сезирамъ юристконсулта да си даде мнѣнието и слѣдъ това да се свърши. Но за по-голяма гаранция, за да се види това много ясно отъ повече сѣдин, отъ 150, тѣ да го чуятъ и да го разбератъ и да се подвъргне на всѣкаква критика, ако тя има мѣсто, азъ го внасямъ въ Народното събрание, и мисля, че съ това давамъ една гаранция повече отъ обикновениятъ, които съществуватъ, не да разрѣшимъ едно право, а да извършимъ една спогодба съ г. Теню Начевъ. Ето защо, настоящето дѣло, въ този видъ, въ който е внесено не го прѣдставлявамъ, за да разрѣшимъ едно право въ този или онзи смисълъ, но да утвърдимъ една спогодба, която Министерството на финанситѣ е намѣрило, че би била полезна за хазната.

Вториятъ въпросъ, който се повдигна, е: когато се касае за народни прѣдставители, трѣбва ли въпроситѣ, които лично ги засѣгатъ, да се разрѣшаватъ отъ Народното събрание.

Д-ръ Б. Вазовъ: Това е важното, и ние, като Народно събрание, не трѣбва да допускаме това — бидейки нѣкой народенъ прѣдставителъ да повдига въпроси прѣдъ правителството.

Министъръ Т. Теодоровъ: Азъ мисля, че никждѣ нѣма нѣкакви ограничения за това. Но азъ ще моля г. Начева да има хладнокрѣвие не само да не прѣкъсва, но ако обича и да не присжтствува въ врѣме на дебатитѣ. (Г. Т. Начевъ си излиза)

Въпросътъ е, да-ли когато нѣкой народенъ прѣдставителъ има едно правоотношение съ държавата, може да се отнесе до Народното събрание. Ако той има нѣкакво прѣдприятие, не може да бѣде народенъ прѣдставителъ; но може да има единъ случай, да кажемъ, да иска да му се даде пенсия — утрѣ можемъ да бждемъ сезирани съ отпускането пенсия на единъ народенъ прѣдставителъ.

Д-ръ Б. Вазовъ: Слѣдъ като напусне Народното събрание.

Министъръ Т. Теодоровъ: Не, нѣма такова запрѣщение никждѣ, нито въ конституцията, нито въ нашитѣ закони, да не можемъ да се занимаемъ съ прошение на единъ народенъ прѣдставителъ по една извѣстна негова работа. Той, като всѣки гражданинъ, има право да подаде прошение до Народното събрание и той може да се оплаче, като личностъ противъ извѣстни несправди, само че той не може да използва положението си като народенъ прѣдставителъ, да пледира, а ще се постави въ положението на всѣки други гражданинъ и нѣма да вземе участие нито въ дебатитѣ, нито въ рѣшението и трѣбва дажѣ да не присжтствува. И затуй г. Начевъ,

който бѣше помислилъ, че може да говори, хубаво направи, че си отиде. Отъ никакъвъ моралъ, отъ никакво законоположение не се диктува това, че Народното събрание не може да разглежда работи, които могатъ да интересуватъ прѣко или косвено единъ народенъ прѣдставителъ. Само затуй, че е народенъ прѣдставителъ, той не прѣстава да бѣде гражданинъ, не му се отнема възможността да прибѣгва къмъ защитата на народното прѣдставителство; нѣма защо да го поставяме въ такова едно невъзможно положение. Прѣдставето си единъ човекъ, който постоянно се избира за народенъ прѣдставителъ — и въ I-то и въ II-то и въ XV-то и въ XVII-то Народни събрания — сега, той, само защото е народенъ прѣдставителъ, не бивало Народното събрание да разглежда нѣкакъ въпроси, които могатъ да го интересуватъ и за които има нужда Събранието да си каже думата.

Д-ръ Б. Вазовъ: Разбира се, за лични интереси може.

Министъръ Т. Теодоровъ: Такъвъ отводъ не може да се направи, защото това значи да поставимъ народния прѣдставителъ въ едно негодно положение, когато той не е, който ще рѣши. Ако това бѣше единъ сждъ, който трѣбва да участвува въ пълнеъ съставъ и да вземе рѣшение съ участие на заинтересования сждия, тогава разбирамъ; но ние не сме сждъ, а сме едно колегиално учрѣждение, за което сж нужни да присжтствуватъ една трета отъ народнитѣ прѣдставители, а двѣтѣ трети могатъ да отсъствуватъ. Ето защо, азъ мисля, че отъ тази гледна точка, прѣпятствия да се разгледа това прошение на г. Теню Начевъ нѣма, защото въ случая се касае за едно прошение до министра на финанситѣ, прѣпратено въ Събранието да се вземе едно рѣшение по него, както бѣ вчерашниятъ случай, само че отъ друго министерство. Тѣй че, отъ законна гледна точка, отъ конституционна гледна точка прѣпятствия да се разгледа туй прѣдложение на Министерството на финанситѣ, прѣдизвикано отъ прошеието на г. Теню Начевъ, нѣма; ако имаше — азъ не щѣхъ да го внеса, защото много лесно можете да разбѣгете, че всѣки министъръ има естественото желание да има по-малко главоболни и по-малко такива прѣдложения да внася. Та моятъ личенъ интересъ ми диктува да не го внасямъ, да не занимавамъ и васъ съ него.

Д-ръ Б. Вазовъ: И много добръ щѣше да бѣде.

Министъръ Т. Теодоровъ: Да, ако гледахъ мой личенъ интересъ и моитѣ лични удобства; но ако гледамъ на обязаноститѣ на службата си, въ качеството на министъръ на финанситѣ, трѣбваше да постѣпя тъй, както постѣпихъ.

Сега, защо е внесено това прошение и какво е неговото съдържание — малко да се уяснимъ.

Илия Йовчевъ е билъ нѣкога библиотекаръ, злоупотрѣбилъ нѣкакви книги, сждътъ го осѣдилъ на 8.000 л., а той по това врѣме, когато билъ осѣденъ, избѣгва въ Америка. Никой не апелира дѣлото. Той си остава въ Америка и ми се струва, че не е живъ вече; или живъ или не живъ безразлично, по за България той е умрѣлъ, понеже не се връща тукъ. Едно Народно събрание, не знамъ кое, рѣшило да се опрости тази сума на Илия Йовчева, защото не могла да се събере. Слѣдъ нѣколко врѣме, въ 1911 г. февруарий мѣсецъ, друго едно Народно събрание е намѣрило, че това опрощаване на тази сума, което е минало прѣзъ Народното събрание, е станало неправилно, защото не е върна фактичската обстановка, че Илия Йовчевъ нѣмалъ никакъвъ имотъ. Той билъ ималъ една къща въ Пловдивъ, въ която

живялът г. Теню Начевъ. Издирва се това нѣщо и, съдователно, щомъ е имало една къща, отминая се рѣшението на Народното събрание, съ което се опрощавала цѣлата сума на Йовчева, и изпитателниятъ листъ, тъй да се каже, оживѣва наново. Нѣма съмнѣние, че когато една сума се опрости единъ път, до онзи периодъ, докато се отминая опрощението, не може, покрайний мѣръ, да носи лихви, защото дѣйствието на първото рѣшение на Народното събрание да се опрости сумата влиае, щото поне лихвитѣ, отъ него моментъ нататъкъ да се прѣкрятъ. Ако по-подирѣ дойде едно рѣшение да възстанови земаето на държавата, то ще го възстанови въ онова положение, въ което е било когато е било опростено; за лихвитѣ по принципъ не може дума да става. Освѣтѣ това, знайте, че за лихвитѣ има и петгодишна давностъ. Отъ този фактъ, че едно Народно събрание, единъ път опростило сумата, и отъ другия фактъ, че друго Народно събрание о възстановило земаето, трѣбва да се извади неизбѣжното заключение, че лихвитѣ сж умрѣли. Но земаето на държавата се възстановява, защото този, който единъ път простилъ главницата, сега не я продава. Може да се критикува и това, да-ли едно Народно събрание трѣбва да постанови така: единъ път да опрости, другъ път да отминая това опрощаване, да-ли новитѣ факти сж били правилно установени или не; това е другъ въпросъ. Обаче, единото рѣшение на Народното събрание има сжщо такава обязательна сила като първото, и понеже е ново, то отминая старото рѣшение. По едно нѣщо, което остава и което искамъ да подчертая е, че лихвитѣ не могатъ да се взематъ. Сега какво прави хазната? Понеже изпитателниятъ листъ оживѣва, по съображения, че Илия Йовчевъ ималъ къща, хазната отива, налага секвестръ и иска да продаде къщата. Какво се оказва, обаче? Къщата дѣйствително била на Илия Йовчевъ, обаче, била купена съ домашно продавателно въ 1895 г. отъ г. Теню Начевъ, който тогава билъ известна сума, а другата сума е трѣбвало да брѣи, когато му се издаде крѣпостенъ актъ. Но понеже Илия Йовчевъ е избѣгалъ и не е издалъ крѣпостенъ актъ, г. Теню Начевъ си стои въ къщата, по силата на домашното продавателно, плаща данъка, въобще разполага съ нея, като собственикъ. Завождъ се споръ между държавата, която налага секвестръ и г. Теню Начевъ, който претендира да е станалъ собственикъ, по силата на домашното продавателно. Процесътъ трае. Билъ е въ първата инстанция, сега мисля е въ втората — не знамъ точно, забравилъ съмъ подробноститѣ, понеже много отдавна изучавахъ дѣлото. Г. Теню Начевъ, който искаше да му се освободи съвършено къщата отъ запора и да се признае, че я има на законно основание, не получи удовлетворение. Отъ министерството му се отговори. „Не може, защото по Вашето продавателно — което той прѣдстави, за да видимъ какви му сж титритѣ — Вие имате да давате; покрайний мѣръ, сумата, която имате да давате на Илия Йовчевъ, трѣбва да я платите намъ“.

Д-ръ Б. Вазовъ: Запорътъ е отъ 1890 г., а продавателното е по-късно.

Министъръ Т. Теодоровъ: Сждебни въпроси тукъ нѣма да разискваме, а ще ви кажа само туй, което може да интересува Народното събрание, защото, не знай какво ще бжде рѣшението на Народното събрание. Азъ не искамъ да прѣдвѣща процеса въ вѣрба на държавата и да пледирамъ интереситѣ на другата страна, но ще ви кажа, кое е мѣрдавно въ нашия случай, а процеса нѣма да пледирамъ, нито въ единъ, нито въ други смисълъ, защото казахме, че тукъ нѣма да бждемъ сждилище. И така, г. Теню Начевъ прѣдлага да даде само онова, което дължи на Илия

Йовчева, та по този начинъ да се признае неговия документъ — продавателното — за редовно, защото има и владѣние, и домашно продавателно, минали сж много години, игнорирани сж всѣкакъвъ запоръ, какъвто е имало по-напрѣдъ, единъ общъ запоръ върху имотитѣ на Йовчева, не върху тази къща специално — по това негово домогване не получи удовлетворение. Тогава г. Начевъ казва: „Азъ тая къща трѣбва да я поддържамъ, сега се гужда моето право подъ споръ и азъ не знай какво да правя. Ако не я поддържамъ, ще се събори, ако ли река да я поддържамъ, ще ми пропаднатъ паритѣ, съгласете се, или ми давайте пари, за да я поддържамъ, или поддържайте вие къщата, или пъкъ наредете да се добие едно споразумѣние помежду ни, една спогодба“. Министерството на финанситѣ си казва така: какво искамъ азъ отъ Илия Йовчевъ? Искамъ 8.215 л. Туй е моето право. Моето право не е да взема къщата, а да получа удовлетворение за земаето си. Притежателътъ на тая къща, г. Теню Начевъ, който претендира сега, ако извади 8.215 л. и ги начете на сждебния приставъ, всѣкакъвъ процесъ се вдига, защото, правото на държавата е да получи земаето си отъ Илия Йовчевъ и въ таквъ случай г. Т. Начевъ ще си остане собственикъ. Други нѣкои, наследници на Илия Йовчева, ако иматъ претенции, ще отидатъ да го сждятъ, по държавата ще бжде вече удовлетворена. И тогава азъ му казахъ: нека ли Вие да не Ви безпокоимъ за къщата, да останете спокосенъ собственикъ, платете ни паритѣ, които Йовчевъ дължи — это единичкото рѣшение. Азъ мисля, че тукъ вече пѣма мѣсто за процесъ. Платете паритѣ, да се свърши работата. Г. Теню Начевъ ви казва: „На ви 8.215 л., колкото имате да вземате, но опростете ми лихвитѣ, не ми искайте лихви, защото азъ съмъ поддържалъ тая къща и защото вашиятъ изпитателенъ листъ единъ път е билъ унищожаванъ и послѣ пакъ възстановенъ, и простете 577 л. сждебни и за водене на дѣлото разнески.“ Моето прѣдложение, г. г. народни прѣдставители, е държавата да се съгласи, вмѣсто да протака този висшъ процесъ и да отива да плаща на адвокати, които да си губятъ вѣрмето да защищаватъ процеса, да си прибере паритѣ отъ неговата милостъ, който ги прѣдлага безъ споръ, да се отървемъ отъ беля и да не поставяме къщата на рискъ да се разруши, като направимъ едно снизхождение къмъ този бѣлгарски гражданинъ — да не му искате лихви, които не ги дължи асж по закона. Нека г. Такевъ и другитѣ, които ще говорятъ, да ми докажатъ, че имаме право да вземаме лихви, азъ ще се съглася съ тѣхъ. Въ сжщностъ, опрощението, обаче, не го крия, понеже е напечатано тукъ, е 577 л. Ако мислите, че съ опрощението на 577 л. и прибирането часъ по-скоро на 8.215 л. вие правите работа, която ще ошети хазната и ще понижѣ вашето достойнство, като ще ви обвинятъ въ пристрастие и че ще обогатите г. Начева — отхвърлете го. Но азъ мисля, че въ интереса на запазване имота, който да си намѣри собственикъ, и въ интереса на хазната, която ще си прибере 8.215 л., защото, мисля си азъ, ако даже бихме спечелили процеса докрай и гудимъ на продаване къщата, ако тя се разори, въпросъ е да-ли ще получимъ 8.215 л., ако нѣма единъ живъ човѣкъ, който да я поддържа; ако умре единъ денъ, да-ли ще получимъ и това? Ето каква е всичката работа. Не щете 8.215 л., процесътъ ще продължава. Колко ще получите слѣдъ нѣколко години? Сумата ще стане 9 или 10 хиляди лова, и то, ако къщата не се събори. Ние се отказваме отъ нашитѣ претенции.

Я. Сакжзовъ: Г. министре! Наслѣдници има ли Илия Йовчевъ?

Министъръ Т. Теодоровъ: Не сж се явили никакъ.

Я. Санжовъ: Значи, къщата би могла да остане на държавата.

Министъръ Т. Теодоровъ: Не може

Я. Санжовъ: Казватъ, къщата струвала много повече отъ 8.000 л. Истина ли е?

Министъръ Т. Теодоровъ: Ако би останала на държавата, тя ще контрактира тогава дълга на Йовчева къмъ Теню Начевъ, и нему ще трѣбва да повърнемъ паритѣ, защото г. Начевъ ще се яви най-малко като кредиторъ за сумата, която е брѣнлъ при покупката.

Но, г. г. народни прѣдставители, не трѣбва да се мисли, че ние продаваме тази къща на г. Теню Начева. Трѣбва да се мисли само слѣдующето: че това е едно държавно вземане, което една камара е опростила съвършено и го е счела, че не струва нито една пара, което втора камара е възстановила и иска 8.215 л. съ лихвитѣ и трета една камара идва, че го реализира срѣщу 8.215 л., като прощава лихвитѣ, т. е. взема едно интермеднерно рѣшение. Благодарение на това рѣшение, което бихте взели, ние ще можемъ да получимъ 8.215 л. Тя е една ликвидация, г-да, на процеси на държавата, която азъ направилъ по всѣко вземане на държавата, ако всички спории въпроси по този начинъ може да се ликвидиратъ. Нашата, на Финансовото министерство, задача не е да трупаеме колкото се може повече процеси и да събираме изпълнителни листове, а да събираме, колкото се може повече вземания, безъ да оцеляваме хората и безъ да си правимъ излишни затруднения.

Касае се, прочее, за една спогодба въ случай, не за разрѣшение на единъ съдебенъ споръ, правъ ли е г. Теню Начевъ, ще спечели ли той процеса или нѣма да го спечели, права ли е държавата, ще спечели ли тя процеса или нѣма да го спечели, има ли запоръ отъ 1890 г., редовенъ ли е този запоръ или не е редовенъ? Всички тѣзи въпроси ги оставямъ на страна, защото не искамъ да пледирамъ тукъ като прѣдъсѣдилице и защото не искамъ камарата да се прѣобърне на сѣдилище и да гледа кой има право, кой нѣма право. Азъ поставямъ въпроса иначе. Държавата има безспорно право на 8.215 л. главница, плюсъ лихвитѣ отъ нея, откогато изпълнителниятъ листъ е възстановенъ, и на 577 л. разноси. Туй е всичкото нейно право. Срѣщу това нейно право г. Теню Начевъ прѣдлага да плати главницата, 8.215 л., и моли министерството да направи това, но то не може да направи това, и затуй моли Народното събрание да не му иска лихви, които мисли, че не дължи, па и да дължи, мисли, че може да се опростятъ, плюсъ 577 л. разноси. И за туй рѣшението, което е формулирано така: (Чете) „Прѣдложение. Членъ единственъ. Държавното съкровище се отказва върху правата, що има върху къщата, останала отъ Илия С. Йовчевъ и находяща се въ гр. Пловдивъ, улица „Стефанъ Караджа“, като Теню Начевъ заплати на държавното съкровище 8.215-30 л., дължими отъ Илия С. Йовчевъ“, е равносильно на слѣдующето, държавата да приеме да ѝ платятъ 8.215 л. и да се съгласи да се опростятъ на г. Начева лихвитѣ и съдебнитѣ и за воденето на дѣлото разноси. То е, слѣдователно, отъ компетентността на Народното събрание. Ние рѣшаваме въпроса съ постановление; ето единъ списъкъ отъ подобни заявления, които има да се докладватъ днесъ, въ които има сума такива рѣшения, да се опростятъ на тогози съдебнитѣ разноси, на оногози цѣлитѣ разноси, на трети, цѣлото вземане на държавата, защото, при тия обстоятелства е създадено това и това, и даватъ право да имаме милостъ. Това можемъ да направимъ и въ случай. Ето отъ коя идея рѣководѣйки се, работата е дошла въ Народното събрание. Тя е правилно дошла и Народното събрание има

право да го разгледа, има право да вземе туй или онуй рѣшение, безъ да се покира нѣкой, безъ да се излага съвѣстѣта на г. Теню Начева, безъ да се излага Министерството на финанситѣ, което ви прѣдлага да одобрите такава една спогодба.

Тукъ е казано, че държавата се отказва отъ правото върху къщата на Илия Йовчева. Защо? За да не погаси всецѣло изпълнителния листъ. И ако, евентуално, Илия Йовчевъ би ималъ и други права нѣкъдѣ, то за остатѣка — съдебни и други разноси — пакъ ще има министерството право да ги вземе, само че отъ този имотъ на Илия Йовчева нѣма вече да претендира; ще се спаднатъ осемъ хиляди и толкова лева, колкото се получи за остатѣкъ, пакъ ще си остане като вземане на държавата, не се погасява, ще се вземе отъ други имоти, ако утрѣ се откриятъ такива.

И като знаете това, можете да продължите вапитѣ критики и да вземете рѣшение, което мислите, че е добро. Азъ нѣма да взема повече думата по него.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата пловдивскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Михаилъ Такевъ.

М. Такевъ: Защото лошо е, ние, народнитѣ прѣдбѣде добръ, ако г. министърътъ на финанситѣ не би внесълъ това прѣдложение въ камарата.

Министъръ Т. Теодоровъ: Е, внесълъ съмъ го вече, какво да прави! Ако не бѣхъ го внесълъ, нѣмаше да имате възможность да говорите. (Смѣхъ)

М. Такевъ: Защото лошо е, ние, народнитѣ прѣдставители, да почнемъ въ камарата, чрѣзъ нашитѣ приятели министри да уреждаме домашни смѣтки. Опасно е. Истина е, че туй ще стане въ присѣдствието на всички ни, на цѣлата публика, на цѣлия народъ, но ние виждате какъ всичко това се излага и какъ единъ народенъ прѣдставителъ може да постави парламента въ едно безизходно положение. Не се съмнѣвамъ, че камарата ще каже туй, въ което е убѣдена, че е право, но този е пръвъ случай — народенъ прѣдставителъ съмъ отъ 1894 г. съ малки прѣжжвания — да дойде тукъ народенъ прѣдставителъ да урежда свои смѣтки. Ето защо, отъ чисто етически съображения, това прѣдложение не биваше да се внесе въ камарата, още по-малко, не трѣбваше да се внася отъ г. Теодорова, защото и той, и азъ нѣкогашъ най-много сме викали противъ такива сдѣлки въ парламента.

Но да оставимъ етичната страна на въпроса, да влѣземъ въ същността на нѣщата. Г. Теодоровъ заяви, че отдавна е чель дѣлото и че не може да си спомни нѣкои подробности, затуй ще бѣде любезенъ да чье онѣя подробности, които съвършено ще измѣнятъ неговото мнѣние и неговитѣ заключения. Не ще ги търся другадѣ, а ще ги намеря въ това изложение, което носи неговия подписъ; ако има нѣщо невѣрно, той носи отговорността за това. Г. министърътъ на финанситѣ твърди, че на 1890 г., значи прѣди 23 години, е заведенъ процесъ противъ държавния чиновникъ Илия С. Йовчевъ, който злоупотрѣбилъ въ народната библиотека въ Пловдивъ пари, книжа и чинности на сума 10 хиляди и деветъ и нѣколко лева. Завеща се процесъ на 1890 г. Едновременно съ завещдането на процеса се налага запоръ на тази къща на Илия Йовчева. Процесътъ продължава година, двѣ, три, и сѣдилището намира, че Илия Йовчевъ е злоупотрѣбилъ 8.215-30 л., осъжда го да заплати тази сума, плюсъ 577 л. разноси и лихвитѣ на паритѣ отъ завещдането на процеса, съ 10%. Илия Йовчевъ апелира дѣлото и апелативниятъ съдъ, по прѣдложението на държавата, прѣкръщава, пернимира, така да се каже, процедурата прѣдъ апелативния съдъ,

защото Илия Йовчевъ не е потърпял апелативното си дѣло въ продължение на три години, и го осажда да плати разноска още 515 л., плюс лихвитъ, които продължават да текатъ. Илия Йовчевъ избѣгва отъ България. Тѣзи 8.215 л., плюс 1.100 л. сѣдебни разноси, плюс лихвитъ по 10%, държавата иска да ги събере, но не намира имотъ, отъ който да ги събере, защото вие знаете, чиновникитѣ като се провинятъ, другитѣ наследници забравятъ какво сж правили. Намира се и единъ държавенъ бирникъ, който доклажда до министра на финанситѣ, че този дългъ е несъбираемъ, понеже Илия Йовчевъ се е изселилъ въ Америка и имотъ нѣма тукъ. Идва другъ министъръ на финанситѣ, сезирва парламента съ общата вѣдомостъ да се опростятъ като не събиратъ, по материялна невъзможностъ да се събере, по-право казано, този аладжакъ, и камарата опрощава. Обаче въ XIV-то обикновено Народно събрание 1911 г. се открива, че не е вѣрно твърдението на този бирникъ, че нѣма какво да се вземе на изселения се Илия Йовчевъ, напротивъ, че той има една къща, която струва повече отъ 30 хиляди лева, и върху която е наложенъ заповъръ и записанъ въ нотариалнитѣ книги. И въ послѣдствие, вървамъ, съ пълното одобрение на народния прѣдставителъ г. Теодорова, сега министъръ на финанситѣ, Народното събрание отмени онова свое рѣшение, непочиваще на истински, вѣрни факти, и казва, понеже Илия Йовчевъ има къща, която струва повече отъ 30 хиляди лева, и понеже държавата е наложила върху нея заповъръ, прѣди толкова години, да се продаде къщата.

Министъръ Т. Теодоровъ: Не казва да се продаде къщата, а отменява по-напрѣжното рѣшение на Народното събрание.

М. Такевъ: Позволете. На 1911 г., февруарий мѣсецъ, парламентътъ отменява онова рѣшение, че сумитѣ не могатъ да се взематъ, защото нѣмало отидъ. Виждате щомъ има отидъ да ги вземемъ, ще ги вземемъ. Явява се приставътъ да продава къщата и, като идва да описва къщата, идва г. Теню Начевъ и казва: „Азъ съмъ владѣтелътъ“. Ние имаме една цѣла глава въ гражданското съдопроизводство, на единъ недвижимъ имотъ, прѣди да се прави описъ, ако се намѣри въ фактически владѣние на нѣкой другъ господинъ, по кой начинъ ще се постъпи. Ще заведе процесъ за ревандикация на тоя имотъ и т.н. Ще моля г. министра на финанситѣ да си спомни тѣзи факти и не ми позволи да отворя единъ паратесъ върху справедливостта на каузата на тяжителя. Азъ добросъвестно поддържахъ и вчера, па и днесъ поддържахъ, че покойниятъ Жеко Бончевъ бѣше справедливъ въ своето искане. Но тукъ не съмъ съгласенъ. Г. Теню Начевъ се явява при пристава и казва: „Тази къща е моя“. Защо? — „Ето едно частно писмо, което притежавамъ отъ въпросния Илия С. Йовчевъ, който се е изселилъ отъ тукъ; едно частно писмо, въ което той ми пише, че наистина отъ продажбата на къщата за толкова хиляди лева е получилъ отъ мене 1.200 л.; слѣдователно, тази къща ми е продадена съ това писмо“. Това е фактическата страна.

Министъръ Т. Теодоровъ: Не е писмо, а домашно продавателно.

М. Такевъ: Позволете, г. министре! За да не ме апрофитирате, ще Ви прочета отъ мотивитѣ (Чете) „Че въпросната къща Т. Начевъ е купилъ отъ Илия С. Йовчевъ, се установява главно отъ писмото на този послѣдния отъ 19 юний 1895 г. до Т. Начевъ. Отъ това писмо се вижда, че Т. Начевъ е купилъ въпросната къща за 5.000 л. златни, срѣщу които броялъ 1.000 л.“

Министъръ Т. Теодоровъ: Това е домашно продавателно направено въ форма на писмо, за да не го обгорбва; но има съдържание на сѣщинско задължение и на гърба е написана получената сума. Азъ обяснявамъ, за да не се помисли, че е писано отъ Америка.

М. Такевъ: Г. министре! Ако бѣше частно продавателно, Вие щѣхте да го пишете. Пък и азъ знамъ, че е станало противното. Ама имало едно писмо, което г. Йовчевъ е отправилъ до Начева въ послѣдствие. Вие се сѣпате, че това е една комбинация, и нѣма нужда да ви го казвамъ. Г. Йовчевъ пише едно писмо на г. Начева, но никой не е проверилъ да ли това писмо е автентично на Йовчева, или на нѣкой другъ; нито нотариусъ го е заверилъ. Но г. Теню Начевъ прѣдъява на сѣдебния приставъ едно писмо. Отива работата до сждъ. Г. Теню Начевъ дава гаранция да не се продава имотътъ, докато не се разрѣши спорътъ, и забѣлжките, писмото е съ дата 1895 г., а заповѣтъ е наложенъ въ 1890 г.; слѣдователно, петъ години слѣдъ запора. Отличиятъ юристъ, г. министърътъ на финанситѣ, ще откаже ли, че слѣдъ налагане заповѣръ върху недвижимъ имотъ, никакви покупки, продажби, ипотечи върху имота не могатъ да ставатъ? Това е толкова елементарно, щото ще се съгласите заедно съ мене, че тукъ просителътъ не е правъ, и толкова повече, че като адвокатъ, той знае че частното мисивно писмо, носеще дата отъ 1895 г., не може да го противопостави на държавата, имѣюща нотариаленъ актъ — заповѣръ отъ 1890 г. Слѣдователно, държавата може да счита това писмо за попу авену, защото то е бѣла хартия за нея.

Д. Ганчевъ: Къдѣ го пише това?

М. Такевъ: Тукъ г. министърътъ го пише, че е частно писмо отъ 19 юний 1895 г. — И така, на 1890 г. държавата налага заповѣръ върху недвижимия имотъ. На 1895 г. г. Теню Начевъ се спадава съ едно частно писмо отъ Йовчева. Отъ къдѣ го е намѣрилъ това писмо, не знамъ, защото Йовчевъ е въ Америка; живъ ли е, умрѣлъ ли е, тоже не знаемъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Кога е умрѣлъ?

М. Такевъ: Не знамъ да е умрѣлъ, не твърдя, че е умрѣлъ. Но това не е важно. Виждате какъ се старае да измѣсти въпроса. Да вървимъ точно по датитѣ. Г. Теню Начевъ се явява прѣдъ сжда и дава гаранция, за да се спрѣ продажбата. Сждътъ нѣма право въ началото да разглежда дѣлото по сѣщество. Той допушта спирането на продажбата и влиза въ разборъ на процеса. Това е въ 1912 г. прѣзъ мѣсецъ май. Тогава вече г. Теню Начевъ е на властъ. Той рѣшава: вмѣсто да ходи по сждилище, тази работа не би ли могла да уреди по-друго-яче. И отива да безпокои г. министра на финанситѣ. Азъ не се съмнѣвамъ, безъ да правя нѣкому комплиментъ, че г. министърътъ на финанситѣ е направилъ тази работа не отъ любовъ къмъ г. Начева, но повече, ако щете, за да се отърве отъ главоболия, постоянно да му изтърква прага на министерството. Защото, ако г. министърътъ на финанситѣ бѣ забѣлжилъ, ако би ималъ за това възможностъ — а той нѣма физическа възможностъ да чете процеситѣ, датитѣ на заявленията и пр. — ако той би забѣлжилъ, че датата на запора е отъ 1890 г., частното продавателно — да го кажа съ това име, за да не търпя възражение — е отъ 1895 г., щѣше да каже на г. Начева: „Съ това ли продавателно искашъ да се боримъ съ държавата? Ти знаешъ, че си завелъ единъ фиктивенъ процесъ и че ако отидешъ при мировия сждия, той ще го хвърли на купището, защото заповѣтъ е отъ 1890 г., а ти прѣдставяшъ частно

писмо отъ Йовчева отъ 1895 г. Ето защо не можешъ да търсишъ отъ министерството нищо. Иди въ сѣдлицето. Така стои юридически въпросътъ. Въ сѣдба процесътъ висе, и азъ съмъ убѣденъ, г. министре, а Вие повече отъ менъ, че ако това дѣло се насрочи, г. Начевъ още отъ първото заседание ще излѣзе осѣденъ отъ сѣдба на всички сѣдебни разноски. Нѣма нужда да бъдемъ адвокати, та да знаемъ това — и обикновенитъ граждани знаятъ тая процедура, че нито съ частно писмо може да се продава имотъ, нито пъкъ такова може да се противопоставя на нотариалонъ актъ, какъвто е секвестрътъ, нито пъкъ може да се оборва единъ документъ, който носи завършена дата. Това е много просто. И така, г. Начевъ не иска да се насрочи процесътъ, защото той знае каква е неговата сѣдба. Той намѣрилъ друга порта; и ето днесъ ние сме сезирани да отворимъ тази порта. И важно е, че въ това прѣдложение г. министрътъ казва, че е справедливо и че трѣбва да се дадатъ на г. Теню Начевъ похарченитъ, както твърди той, за издръжката на къщата 5.400 л. Кой е провърлилъ това? Никой не знае. Но г. Начевъ си направилъ смѣтка: „Толкозъ съмъ далъ за поправка на къщата“. Какъ ще се търси смѣтка за поправка на къщата — това не е наша работа. „Или каже да му повърнемъ даденитъ 1.200 л.“ Отдѣ накѣдъ да му ги повърнемъ? „Че той петъ години слѣдъ запора билъ ги броилъ“. Доказателство? Писмото на Йовчева. Че кой доказва, че това писмо не е на Илия Йовчевъ? Никой не е доказалъ. Ние сме въ въздуха. Нищо нѣма автентично. Всичко това го прѣдставлява г. Теню Начевъ. Да-ли Йовчевъ е получилъ 1.200 л. и да-ли г. Начевъ е похарчилъ 5.400 л. за поправка на къщата, г. министрътъ не може да се ангажира да го твърди. И така, сега въ прѣдложението си ни казва: „Ето какъ стои въпросътъ съ държавата. Азъ търся отъ Йовчева 8.215 л., плюсъ 500 л. разноски“. Това не е вѣрно.

Министръ Т. Теодоровъ: Два пѣти по 500 л.

М. Такевъ: Позволете. — Вие искате отъ Йовчева 8.215 л., плюсъ лихвитъ отъ датата на завеждането на процеса — отъ 1890 г. текатъ лихви. Г. министрътъ другадѣ твърди, че отъ датата на рѣшението на Народното събрание за опрощаване до датата на възстановяването лихви не текатъ. Прието. 23 години се води процесътъ; азъ казвамъ не 23 години, а 10 години. Тѣ сж 9.000 л., по 10% лихва, плюсъ 1.100 л. сѣдебни разноски, прави 10 хиляди и толкозъ лева, и 8.215 л. главница, значи държавата иска 18.000 л., а не 8.000 л. А 10 години ли е? Не. Опрощаването не е станало въ наше врѣме, значи прѣди 1908 г., или вѣроятно въ края на 1907 г. — не го твърди, но го казвамъ по догадки; въ всѣкъ случай процесътъ е прѣкратенъ къмъ 1906 г.; тъй щото порано не можеше да се опрощава. Ако процесътъ е прѣкратенъ тогава, не става въпросъ освѣнитъ за лихви за не повече отъ 2—3 години. Това е, както каза и г. министрътъ, въпросъ на тълкуване. Но азъ приемамъ, че не за 23 години, отъ датата на процеса, а само за 10 години трѣбва да търсимъ лихви; да кажемъ, че сж се изминали 13 години — съжаливамъ, че го нѣма констатирано въ мотивитъ. Главницата е 8.215 л. и лихви 10.000 л. и сѣдебни разноски 1.000 л., а има разноски прѣдъ сѣдебния приставъ и при сѣдба за спиране на продажбата — тѣ сж около подписа на Йовчева, а не се знае да-ли е негово — 1.200 л., които съмъ броилъ — съ нищо не е доказалъ, че ги е броилъ; има едно писмо, косто носи подписа на Йовчева, а не се знае да-ли е негово — „или ми дайте 5.400 л., които съмъ похарчилъ за ремонтъ на къщата“. Но ние не знаемъ да-ли ги е похарчилъ и не можемъ да твърдимъ, защото никога не е назначавана експертиза, нито пъкъ ние имаме възможностъ да знаемъ на какви начала г. Теню

Начевъ стои тамъ. Защото, ако искате да Ви дадемъ похарченото за ремонтъ, Вие ще платите наемъ за толкова години, колкото сте живѣли въ тая къща.

Д. Ганчевъ: Ами данъкътъ?

М. Такевъ: Данъкътъ може да стои още върху партията на г. Йовчева, защото секвестрътъ е върху него. — Но оставямъ тѣзи подробности; на най-долна рѣка ние търсимъ 18.000 л. Сега г. министрътъ казва: менъ сж потребни 8.215, плюсъ 500 л.; опрощаваме му тѣзи 500 л., а искаме само 8.215 л. Защо само 8.215 л.? „Защото, казва той, не сме сигурни да-ли ще вземемъ и тѣзи пари“. А, г. министре, ако Вие отложите този въпросъ само за два дена и телеграфически поискате да знаете каква е стойността на тая къща, Вие ще получите отговоръ, че тази къща, въ тая махала, при дневното състояние струва не по-малко отъ 30.000 л. И ако държавата има срѣщу своя аладжакъ отъ 20.000 л. единъ имотъ 30.000 л., нѣма защо да правимъ благодарения на никого, особено, когато нѣмаме насрѣща единъ бѣденъ човѣкъ или наследници на единъ добросъвестенъ прѣдприемачъ, който е умрѣлъ, както бѣше вчерашниятъ случай. Ние имаме работа, г. г. народни прѣдставители, съ единъ доста състоятеленъ човѣкъ, който държи къща възъ основа на въздуха. Вие знаете, какви сж му документитъ, тапнитъ. Нѣма защо държавата да подарява тѣзи пари, имайки възможностъ, особено въ тѣзи врѣмена, когато съкровището има голѣма нужда отъ срѣдства, да събере своето вземане.

Г. г. народни прѣдставители! Тѣй стои фактически работата и добръ направи г. министрътъ, че не се ангажира по-нататкъ. Нека остави свободно народното прѣдставителство. Азъ съмъ убѣденъ, че при това фактическо положение на нѣщата — а то е извлѣчено отъ мотивитъ на г. министра, нищо отъ себе си не добавихъ, нищо не изхвърлихъ, всичко прѣдстави тѣй, както го е прѣдставилъ той съ подписа си — всички сте убѣдени, въ това не се съмнѣвамъ, че просителътъ нѣма право въ тая работа. Тѣй, както г. министрътъ прѣдстави работата, трѣбва да се води спогодба. Азъ разбирамъ, че държавата може да прави спогодба, но изрични сж текстоветъ на закона: „при очевидна за нея полза“. Държавата и общината могатъ да правятъ спогодба при едно условие — ако тази спогодба е въ нейна полза. При това положение на нѣщата, може ли да става дума за полза на държавата?

Г. г. прѣдставители! Ако държавата продаде тая къща слѣдъ единъ мѣсецъ, ще вземе 30.000 л. Ако г. Теню Начевъ има нѣкакви претенции, основани на едно частно писмо, изхоляще отъ не знамъ кого си за нѣкакви поправки на къщата, той ще си води процесъ; то е негова работа. Нис, посетителитъ на титѣра, на секвестра, на запора отъ 1890 г., съ нищо не сме ангажирани прѣдъ аладжакъ на г. Теню Начевъ; продавачното отъ 1895 г. съ нищо не ни ангажира; частното писмо на Йовчева за насъ е бѣла хартия. Единъ пѣтъ нѣма за насъ очевидна полза, не може да се каже като вчера: „ако ние бѣхме отнѣмили търга, щѣхме да купимъ траверситъ по 5'60 л., когато господинътъ ни ги дава по 3'25 л. и съ такса отъ 1 л., 4'25 л.“; очевидно е, казваха тѣ, че правдата е на негова страна. Тамъ сме съгласни, правдата е на негова страна.

Д. Ганчевъ: Вие бѣхте противъ.

М. Такевъ: Азъ бѣхъ по същество за, но по форма не бѣхъ съгласенъ, защото можеше по другъ начинъ да се постигне цѣльта. Тукъ, обаче, нѣма тази възможностъ да кажемъ, че искането на г. Теню Начевъ е справедливо. Тая е работата, нека си я кажемъ бозъ

да осекърбяваме когото и да било. Пончевъ, слѣдъ като е билъ осъденъ въ сѣдилището, влѣзълъ е въ известна комбинация съ г. Теню Начевъ и му пише частно писъмце. Вѣрвамъ, че г. министърътъ е правъ, като казва, че това е направено, за да се спести горбовиятъ сборъ, за да не отиде въ хазната. Г. Начевъ иска съ частно писмо слѣдъ петъ години да стане господаръ на къщата. Добри, че нашитѣ закони сѣ доста стриктни въ това, за да не допускатъ прокарването на такива изковерквания — да не кажа по-друга дума — на дѣйствителността.

Министъръ Т. Теодоровъ: Отъ дѣ знаете, че това писмо е писано по-подиръ, а не на датата си.

М. Такевъ: Писано е на 1895 г.

Министъръ Т. Теодоровъ: Вие твърдите, че е съчинено по-послѣ.

М. Такевъ: Не, казвамъ, слѣдъ като е билъ осъденъ Пончевъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Още не е билъ осъденъ.

М. Такевъ: И така, г. г. прѣдставители, за да завърша, ще кажа, че нито справедливостта, която трѣбва да ни ръководи, като оставимъ настрана съдебнитѣ процесуални работи, е на страната на тѣжителя, нито интереситѣ на хазната сѣ обезпечени по начина, по който ни прѣдлага г. министърътъ, нито имаме риска, като не се приеме тази спогодба, държавата да загуби своитѣ 8.000 л.; нѣмаме този рискъ, защото срѣщу него днесъ има имотъ, двуетажна къща въ Пловдивъ, която се намира въ най-хубавата частъ на града, която струва не по-малко отъ 30.000 л., и за да се увѣри г. министърътъ, може да поиска въ понеделникъ телеграфически да му отговорятъ, колко струва днесъ тая къща тамъ. Защото, г. министри, Вие нейдѣте забравя, че почтениятъ просителъ не е отъ онѣзи хора, които да си не направятъ смѣтката, да-ли тая къща струва 8.215 л., плюсъ 500 л., да Ви брой 9.000 л., за да остане върху него. Той знае, че днесъ съ 8—9 хиляди лева единъ курникъ не може да се направи въ България. А Вие имате една двуетажна солидна къща въ най-хубавата частъ на Пловдивъ, при училището „Петко Каравеловъ“. Какъ може да се дава днесъ тази къща за 8 хиляди и толкова лева.

Ето защо по тия три съображения ние не можемъ да приемемъ прѣдложението на г. министра. Но ние, г. г. прѣдставители, не можемъ да приемемъ това прѣдложение още и по форма. Процесътъ се намира въ сѣдилището; още първо заседание нѣма, процесътъ не е разгледанъ. Тѣй както гледаме ние фактически на работата, ние, юриститѣ-адвокати, и ние, неюриститѣ, виждате, че тази работа е съчинена, колкото да се запре продажбата и да се търсятъ други пѣтища, не съдебнитѣ, за да се уреди въпросътъ. Защото казахъ ви, че ние, XIV-то обикновено Народно събрание, прѣзъ февруарий мѣсець 1911 г. отменихме петърсенето на това даждие, на 16 мартъ падна правителството, и прѣзъ май мѣсець г. Теню Начевъ се явява съ заявление при новото министерство. Нѣма насроченъ още процесъ по това дѣло, ние не знаемъ изхода на този процесъ. Питамъ се, какво ще правите, г. министри, тогазъ, когато вземемъ отъ архивата това дѣло, и когато Вие, като юристѣ, ще видите, или Вашиятъ юрисконсултъ ще Ви каже, че ние сме сигурни 100% да си получимъ аладжака и нѣма защо да правимъ отстъпка на г. Теню Начевъ, първо, лихвитѣ, и второ, съдебнитѣ разности? Ето защо по това съображение, че процесътъ не може да се отнеме отъ сѣдилищата и разрѣши въ камарата, даже при спогодба, защото въ

този случай ще ми позволите да цитирамъ историята на процеса, който се случи въ Ромъния м. г. — и тамъ поискаха съ единъ законъ да се отнеме отъ сѣдилищата единъ процесъ и знаете, че даже падна министерството на Карпа, защото тѣзи работи сѣ много принципиални — ние, казвамъ, не можемъ да уреждаме съдебнитѣ си искания въ камарата. Оставете работата на съда, но особено тогава, когато процесътъ е между държавата и единъ народенъ прѣдставителъ — но да оставимъ неговото качество — особено тогава, когато държавата има всичкитѣ гаранции, че ще си вземе своя аладжакъ, както е въ конкретния случай, когато гаранцията е единъ цѣлъ недвижимъ имотъ, струващъ 8 хиляди и толкова лева, плюсъ лихвитѣ. Ще си вземете всичкитѣ пари, г. министри.

Ето защо отъ това чисто принципиално съображение, че е много опасно да отнемаме процеситѣ отъ съдебната маса и да ги слагаме тукъ, на парламентарната маса, азъ казвамъ: оставете ги да отидатъ до край прѣдъ сѣдилищата — нѣма тукъ и онака опасностъ, която имаше при вчерашния процесъ, защото вие сте си обезпечени — и тогава ще запазите до край принципа на раздѣлението на властитѣ; сѣдилищата ще се произнесатъ. Парламентътъ ще се произнесе само по онѣзи точки, които се касаятъ до него. Нѣкога бѣ внесено прѣдложение да се опрости този дългъ на г. Пончева, понеже не сѣ се намѣрили негови имоти. Днесъ намѣрихме имоти и, слѣдователно, ще можемъ да внесемъ паритѣ въ държавното съкровище. Ето, и отъ това чисто принципиално гледище, азъ ще ви моля, г. г. прѣдставители, и прѣди всичко ще моля г. министра, да се съгласите да се остави тази работа на сѣдилищата. Но тукъ има и другъ единъ мотивъ: до кога ще се продължава процесътъ и да-ли тази къща не ще се събори.

Бадете увѣрени, г. министри, че ако само мѣстото продадете въ онзи кварталъ на Пловдивъ, ще вземете повече отъ 15 хиляди лева. А това е двуетажно солидно здание. Пончевъ на врѣмето си бѣше единъ виденъ човѣкъ въ Пловдивъ — директоръ на библиотеката. Тѣй щото, казвамъ, ние имаме всичката възможностъ да внесемъ всичката тази сума въ държавното съкровище. По всички тѣзи съображения, г. г. прѣдставители, и най-важното — още единъ пѣтъ да го повторя — да не допусхаме да ставатъ прецеденти въ нашия парламентъ, да търсимъ срѣдства да излизаме отъ съдебнитѣ процеси, чрѣзъ никой неносящъ, тѣй да се каже, материална отговорностъ при разрѣшенето на тѣзи процеси отъ парламентарната трибуна, и особено да се мжчимъ да не допускамъ да става това тогава, когато се касае до личнитѣ интереси на единъ членъ на парламента, азъ съмъ противъ това разрѣшение на въпроса. Добри! направи г. министърътъ, че прѣдложи на г. Начева да излѣзе отъ тукъ и да остави свободенъ парламента. Нѣма кой да се стѣснява — не се стѣснвамъ въ това — отъ неговото присѣствие, но това иска етиката, това иска приличието, това иска човѣщината. Защо той направи това? Защото е най-неудобно на народнитѣ прѣдставители да се произнасятъ върху интереситѣ на единъ свой другаръ. И ако това фактически е така, менъ ми се струва, че още по-малко ние трѣбва да допуснемъ да се разглеждатъ въ парламента такива процеси, които засѣгатъ материалнитѣ интереси на г. г. членовѣтѣ и особено когато тѣ сѣ дадени на разрѣшение отъ съда. Нашиятъ колега г. Начевъ щѣше да направи много по-добри, ако, бидейки народенъ прѣдставителъ, бидейки той още въ процесъ съ държавата, не би се явилъ тукъ, въ камарата, да иска отъ министра да му разрѣши този процесъ по административенъ редъ. Това не е даже въ неговъ интересъ, защото е много опасно, ако почнемъ така, чрѣзъ чичовци, вуйчовци, поли-

тически приятели и пр., да си уреждаме смѣтките отъ парламентарната трибуна. Ето защо, моля още единъ пътъ народното прѣдставителство, при това фактическо положение на нѣщата, да не гласува това прѣдложение. Не вѣрвамъ, че г. министърътъ ще прави отъ това нѣкакъвъ капиталъ и добръ прави тѣй, че не прави такъвъ, защото съпросътъ не заслужава това. Той го внася на камарата да направи спогодба и на-ли той ви казва: приемотъ, че не желаете тази спогодба и нека сѣдилищата да кажатъ думата си. Нека туримъ стоката на продажъ — каквото ще вземемъ, това ще остане. Но тамъ единъ народенъ прѣдставителъ повдигна другъ единъ въпросъ. По него искамъ да кажа двѣ думи. Г. Сакъзовъ пита: „Не може ли тази къща да остане върху държавата? Може. Когато и да я туримъ на продажъ, ако не се явятъ наддавачи, тя ще си остане, споредъ съществуващитъ законоположения, за смѣтка на държавата. Ако има нѣкой, който да има най-голъма нужда отъ държавни здания въ Пловдивъ, това е държавата. Че асѣж тамъ ние нѣмаме нито едно почти държавно здание, а всичко е подъ наемъ: и сѣдилищата, и окръжното управление — само то е купено сега — и околийското управление, всичко е подъ наемъ. Вие имате интересъ, въ рамките на закона, това здание да остане държавно, ако може да остане, разбира се, ако не се явятъ наддавачи. Но азъ съмъ убѣденъ, че тамъ ще се явятъ много наддавачи, защото азъ зная къщата — тя е въ най-хубавия кварталъ на града и е хубаво солидно здание; на времето си тя бѣше едно отъ красивитъ здания на Пловдивъ — и сумата, която се иска сега, е половината отъ нейната стойностъ.

Ето защо, по тѣзи съображения, моля и г. министра да не прави въпросъ отъ това свое прѣдложение и да остави народното прѣдставителство да не се съгласи съ тая спогодба, а работата да се свърши по сѣдебенъ редъ.

(Прѣседателското мѣсто заема подпрѣседателътъ г. Г. Згуревъ)

Прѣседателствуващъ Г. Згуревъ: Има думата кюстендилскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Василь п. Николовъ.

В. п. Николовъ: Г. г. народни прѣдставители! Съгласенъ съмъ съ г. министра, че Народното събрание може да прави спогодба тогава, когато държавата е ангажирана и има интересъ въ една работа. Оприличавамъ това на една спогодба между една община и едно частно лице. Кметътъ може да направи спогодба и да внесе тази спогодба за одобрение въ общинския съвѣтъ. Защо законодателятъ е прѣдвидѣлъ тази формалностъ? Защото, ако законодателятъ имаше пълна вѣра, че кметътъ ще знае хубаво да спазва интереситъ на общината, щѣше да каже: по едно постановление или по една заповѣдь на кмета може да стане една спогодба прѣдъ сѣда и да се тури край на всѣкакъвъ процесъ. Очевидно е, че и тукъ трѣбва да се разбира, че министърътъ на финанситъ не може да бѣде до такава степенъ компетентенъ, да разрешава такъвъ единъ споръ между частно лице и държавата, затова, защото, отъ една страна, министърътъ на финанситъ може да бѣде човѣкъ много занятъ, а отъ друга страна, единъ юрисконсултъ, единъ началникъ на отдѣление, могатъ да не прочуатъ много добръ работата, както се вижда и въ настоящия случай. Азъ мисля, че причината, за да се внесе на разглеждане този въпросъ въ Народното събрание, е юрисконсултътъ. Има държавни адвокати, които не сѣ все погрижили за този процесъ въ продължение на 22 години. Г. министърътъ на финанситъ трѣбва да имъ направи напомнюване, трѣбва да имъ каже: г-да, вие не изпълнявате добръ задълженията си, или, поне, гледате

прѣзъ прѣсти на тѣхъ, както често пѣти нѣкои отъ държавнитъ чиновници гледатъ на задълженията си.

И тия хора — говоря за юрисконсултитъ, държавнитъ адвокати — за да се отърватъ отъ такива голѣми главоболия и, отъ друга страна, за да могатъ да прикриятъ своето бездѣйствие въ продължение на толкова време, по всѣка вѣроятностъ сѣ намѣрили за по-добръ да кажатъ: хайде да свършимъ, да туримъ край на тая работа по една спогодба. И азъ допускамъ, че тѣзи хора не сѣ освѣтили добръ г. министра на финанситъ, защото, ако се обложимъ на свидѣтелството на г. Такева, който знае къщата въ Пловдивъ, както вѣрвамъ и други да я знаятъ, ще видите, че тукъ, прѣдъ Народното събрание, се явява споръ за стойността на тази къща. Ако, дѣйствително, е вѣрно това, което казва г. Такевъ, че тази къща струва най-малко 30 хиляди лева, тогава смѣтката на г. министра на финанситъ ще излѣзе невѣрна. Но тя ще излѣзе невѣрна затова, защото сѣ му прѣдставили работата съ невѣрни данни. Ако една дребна паянтова къщичка нѣйдѣ си струва 5—6 хиляди лева и, като паянтова, грози да падне и да се разруши, естествено е, че всѣки министъръ на финанситъ, за да запази интереса на държавата, ще ви каже: тази къща ще се разруши, по-хубаво е да се отървемъ отъ нея и да си приберемъ, както се казва, отъ несъстоятеленъ длъжникъ и конѣ плѣва. Но тукъ, въ настоящия случай, ако е вѣрно, казвамъ пакъ, това, което твърди единъ нашъ другаръ, единъ народенъ прѣдставителъ, съ всичката сериозностъ на единъ членъ на парламента и като човѣкъ отъ сѣния градъ, който знае добръ къщата, ние ще трѣбва да направимъ това заключение: че държавата може да си прибере всичкитъ вземания-давания отъ г. Йовчева, а отъ друга страна, като имаме прѣдъ видъ, че г. Теню Начевъ съвѣтъ не е дошелъ тукъ по такъвъ административенъ редъ да защитава интереса на казната, ще трѣбва да заключимъ, казвамъ, че той има интересъ да даде тѣзи 8 хиляди и нѣколко лева не за да вземе една къща, която е на срутване, но да вземе една къща, отъ която ще може да се възползува. И парламентътъ, като обсъди въпроса, да-ли трѣбва той да даде съгласието си да стане тая спогодба, може прѣкрасно да каже на г. финансовия министъръ, че той може да не е билъ добръ освѣтленъ въ работата отъ неговитъ чиновници, или, че не ималъ възможностъ, поради много друга работа, да я изучи. Но парламентътъ, послѣ, може да каже, че понеже има съмнѣние въ тази работа, нека тя отиде по реда си въ сѣдилищата, както е вървѣла досега, и да се довърши.

Д-ръ Б. Вазовъ: И главно, защото г. Теню Начевъ е депутатъ.

В. п. Николовъ: Има и друго едно обстоятелство. Ако г. Теню Начевъ иска да заплати дълга на Йовчева, що му прѣчи да отиде прѣдъ сѣдебния приставъ да изплати дълга и да вдигне запора чрѣзъ плащането му — защото извѣстно е, че щомъ се плати дългътъ, запорътъ се вдига — и къщата ще остане безспорно въ негови рѣцѣ. Освѣтъ това, той въ продължение на 18 години е владѣлъ тая къща безъ документи даже, но като претендира, че е ималъ продавателно писмо отъ 1895 г., тогава той ще утвърди съ силата на владѣнието своитъ права на собственостъ върху тази къща. Значи, той ще трѣбва да плати на пристава извѣстна сума, но тази сума, г. г. народни прѣдставители, съвѣтъ не е 8, 9, или 10 хиляди лева. По моето прѣсметане, най-малкото нѣщо, на което държавата може да има право сега противъ този Йовчевъ, при най-неблагоприятни условия, ще бѣде 13.308 л. Да допуснемъ, че не е имало процесъ, и че тази работа е оставена да върви

така без да безпокоят г. Йовчева. Тогава лихвитът въ 5 години, по чл. 46 от закона за давността, ще се просрочат. Но като имате прѣдъ видъ, че процесътъ си е продължавалъ, ще видите, че прѣзъ това врѣме той не може да просрочи лихвитътъ. Но да допуснемъ, че ще се взематъ лихви само за 5 години, то по 10% за 8.000 л., правятъ 4.000 л. лихви и 8.000 л. главница, ставатъ 12.000 л. крайна цифра, и на два пѣти по 500 л. сѣдебни разноси, ставатъ всичко 13.000 л. Значи, ако г. Теню Начевъ прѣдлага да даде само 8 хиляди и нѣколко лева, най-малкото, съ което иска да се възползува, то е 5.000 л. Но не е само туй и не само ония отъ насъ, които сж юристи, а и другитѣ, които не сж юристи, много добръ разбиратъ работата, че и другото съображение — което каза г. Борисъ Вазовъ, съ когото често пѣти не съмъ съгласенъ въ правитѣ въпроси, но сега съмъ съгласенъ — че като членове на парламента ние съвсѣмъ не трѣбва да се съгласимъ сами да разрешимъ въпроса, само за това, за да не ни кажатъ утрѣ нашитѣ избиратели и обществото, че тия хора, на които даваме довѣрието си, които избираме за народни прѣдставители, отиватъ да уреждатъ своитѣ работи по административенъ редъ.

Д-ръ Б. Вазовъ: Само заради това.

В. п. Николовъ: Не трѣбва да се ангажира честта на партиитѣ, къмъ които се числимъ и, понеже този господинъ е случайно членъ отъ болшинството, макаръ не отъ народната партия, а отъ прогресивната, ще обвинятъ всички насъ и ще ни кажатъ: вие се събирате тамъ въ Народното събрание да разхищавате народната пара и по другарски да си правите взаимни услуги, като вие му помогнете днесъ въ този случай, а утрѣ той ще се яви въ услуга на вашата кауза. Това е, което най-много ме смущава и което ме кара да ви моля да не дадемъ това съгласие да се прокара този процесъ по спогодия, но да си отиде по реда. Това нѣма ни най-малко да засегне г. министра на финанситѣ. Тѣй, както той го изложи, тѣй, както има свѣдѣния за това, както разбира работата, той е съвършено правъ, но важното е, че сж погрѣшни основанията, които сж му дали, и прѣдполагамъ, че сега не е ималъ възможностъ да изучи хубаво дѣлото и заради това той мисли, че тая спогодия ще бжде въ интереса на държавата. Но азъ мисля, че тя нѣма да бжде въ интереса на държавата. Най-малко, ние сме поставени въ извънредно неловко положение отъ г. Теню Начевъ, който е станалъ причина да се внася и дискутира този въпросъ въ парламента. И само отъ страхъ да не ни подозрятъ и обвинятъ, понеже тукъ въ парламента има и една политическа страна на въпроса, за която трѣбва да скжпимъ, а не само материяленъ и юридическо-правенъ интересъ, не трѣбва да се съгласимъ за тази спогодба.

Д-ръ Б. Вазовъ: Не трѣбва да пада върху насъ съмнѣние.

В. п. Николовъ: Ето защо, безъ да се спирамъ по-нататѣкъ на въпроса, да-ли г. Теню Начевъ има право или нѣма, ще забѣлѣжа само мимоходомъ, че всичко това е едно скроено нѣщо: запорътъ наложенъ въ 1890 г., а той купува къщата въ 1895 г. Че какво е купилъ? Вѣтъръ е купилъ той. Никаква покупка и продажба не може да има въ 1895 г. Онзи банкрутира, фалирова, улавятъ го въ злоупотребиение на държавни пари; сждътъ го осжда, даждо да не сж го осждали, по той вижда кждѣ ще му излѣзе краятъ и дава продавателно писмо. Той може да даде продавателно писмо на 50 души, за да я вземе отъ ржцѣтъ на държавата, когато бжде наложенъ запоръ. А г. Теню Начевъ отъ 1895 г. до-

сега какво е правилъ, защо не е работилъ, ами е оставилъ цѣли 15—16 години да стои работата тѣй, да се замотава, и прѣдполагамъ, че се е замотавала прѣзъ това врѣме? Заради това би трѣбвало да се обърне внимание. И тѣкмо сега е врѣмето г. министърътъ на финанситѣ да обърне внимание на своитѣ подвѣдомствени чиновници и да издири, кой е този, който е протакалъ този процесъ и по този начинъ е излагалъ интереситѣ на държавата на опасностъ, като е давалъ възможностъ въ продължение на толкова години да не може да се вземе отъ ржцѣтъ на Теню Начевъ тази къща, която, вижда се очевидно, че не е била негова, нито тѣкъ я е купилъ. Всичко това, което той говори за нѣкакви си поправки, за нѣкакви разходи, е вѣтъръ. Даже да е вѣрно, ние не сме въ състояние да го провѣримъ, и ние не сме сждни да го провѣряваме. Той иска отъ държавата една въображаема сума, която е билъ платилъ на Йовчева, който е билъ даденъ подъ сждъ за злоупотребиение. Неокачествимо е едно такова стремление, да се взематъ пари по единъ такъвъ начинъ не дотамъ кавалерски и незаконенъ. Ето защо азъ ходатайствувамъ прѣдъ почитаемото Народно събрание да не дава съгласието си за прѣкратяване на този процесъ по спогодба.

Има едно различие, г. г. народни прѣдставители, между вчерашното рѣшение и между днешното. Вчера ние прѣдвардихме единъ процесъ съ държавата, и то тогава, когато още не е ангажиранъ никакъвъ споръ, и бѣше съвършено право и съвсѣмъ законно това дѣйствувание на камарата съ вчерашния вотъ, макаръ че г. д-ръ Вазовъ бѣше вчера на другото мѣстѣ. Но днесъ случаятъ е съвсѣмъ другъ. Тукъ имаме споръ прѣдъ сждилищата, тукъ сждилищата не сж се произнесли. Вчера имаше непастиенъ случай, имаше пропадане и се искаше милостта на камарата къмъ единъ български гражданинъ, който се е разорилъ, като е искалъ добросъвѣстно да изпълни задълженията си къмъ държавата и който е принесълъ полза съ своята дѣятелностъ. А г. Теню Начевъ що е направилъ за държавата? На какво основание той иска милостъ? Когато става спогодба, нѣма никаква милостъ; тамъ има взаимни отстъпки: единиятъ придава, другиятъ оставя, има компенсация, така да се каже — всѣки отстъпва отъ своето, за да стане спогодба. Г. Начевъ е избралъ не този начинъ на marchandage, а е избралъ другиятъ начинъ — на милостъ. Този милостъ не трѣбва да даваме, и вѣрвамъ, че Народното събрание нѣма да я даде.

Прѣдседателствуещъ Г. Згуревъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Димитъръ Ганчевъ.

Д. Ганчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Менѣ ми се вижда чудно, че ние за такива дребнави работи отиваме напразно да си губимъ врѣмето. Вчера свѣршихме съ единъ въпросъ, за който изгубихме три заседания, които коствуватъ на Народното събрание доста скжпо.

Д-ръ Б. Вазовъ: Най-евтино ще бжде, ако нѣма никакви народни прѣдставители, г. Ганчевъ! Стига сте правили смѣтка за скжпотията на народното прѣдставителство.

Д. Ганчевъ: Г. Вазовъ! Недѣйте ме прѣкъсва.

Д-ръ Б. Вазовъ: Възмущавамъ се, че сѣ така почвате — че Народното събрание е скжпо. Не виждате необходимостъ отъ него.

Прѣдседателствуещъ Г. Згуревъ: Недѣйте прѣкъсва оратора, г. Вазовъ!

Д. Ганчевъ: Прѣдложението, което се внася отъ г. финансовия министъръ, е за една спогодба. За мене е много лесенъ въпросътъ, г-да. И азъ по този въпросъ не мога по никой начинъ да бъда съгласенъ съ прѣждоговорившиятъ. Г. Такевъ тукъ цѣлъ часъ говори, че процесътъ билъ заведенъ прѣзъ 1890 г.; тогава е билъ наложенъ запорътъ. Азъ ще му кажа, че това не може да бъде вѣрно, . . .

М. Такевъ: Четете. (Сочи мотивитъ на прѣдложението)

Д. Ганчевъ: За запора говоря азъ. — . . . защото, ако бѣше наложенъ този запоръ, нѣмаше да бъде внесенъ въпросътъ въ Народното събрание съ мотиви, че, тъй като нѣма откъдъ да събере тия пари, понеже длъжникътъ не притежава никакви недвижими и движими имоти, да му се простятъ.

Д. Драгиевъ: Лъжливи сж били свѣдѣнията.

Д. Ганчевъ: Какъ могатъ да бъдатъ лъжливи свѣдѣнията на г. министра на финанситъ? Едно Народно събрание, на основание на тия мотиви, разбира се, внесени пакъ отъ финансовия министъръ, опрощава тая сума, обаче, прѣзъ 1911 г., въ врѣмето на демократитъ, се намѣрило, че този длъжникъ Йовчевъ, който е билъ осъденъ, ималъ нѣкаква къща въ Пловдивъ. И тогава турили запоръ. Но-напрѣдъ не е могло да има никакъвъ запоръ, защото не се е знаело, че той има къща. На въздуха ли, на вѣтъра ли ще туряте тогава запоръ?

М. Такевъ: Слѣдъ това се узна, че върху къщата е наложенъ запоръ. Четете мотивитъ.

Д. Ганчевъ: Е добръ, защо е внесенъ, тогава, този въпросъ въ Народното събрание за опрощение на сумата?

М. Такевъ: Чиновникътъ е виновенъ.

Д. Ганчевъ: Тази къща е била откупена, както се вижда и отъ изложението на мотивитъ къмъ законопроекта, и срѣщу нея е внесена една сума отъ Теню Начовъ. Този човѣкъ е живѣлъ редъ години въ нея и за тия години е плащалъ данѣкъ на държавата, правилъ е поправкитъ, каквито сж нужни да се правятъ всѣка година на всѣка къща. Сега държавата има да взима отъ този човѣкъ 8.250 л. и други 500 и нѣколко лева за сѣдебни разноси и лихви. Азъ мисля, че една спогодба такава, каквато прѣдставя г. финансовият министъръ, е най-цѣлособразна и е много по-полезна за държавното съкровище, защото тукъ имаме, прѣди всичко, единъ процесъ, а ние не знаемъ какъвъ ще бъде краятъ на този процесъ: ние не сме сигурни, никой не гарантира, че държавата ще спечели този процесъ. Ами ако го изгуби? Тогава ще вземемъ ли тѣзи пари? Онзи ще установи, че той е купилъ тая къща, има си домашенъ продавателенъ актъ и писмо, и сигурни ли сме, че ще получимъ паритъ? Той казва: „Азъ купихъ тая къща, азъ съмъ собственикъ; държавата има да взема нѣщо отъ този, отъ който азъ съмъ я купилъ, отъ Йовчева; заповѣдайте 8.250 л. и ми оставетъ само лихвитъ, колкото се слѣдватъ, и сѣдебнитъ разноси; вземете си паритъ“. Това е най-лесното, което може да стане и най-справедливото. Държавата нито е самсаринъ, нито е банкеринъ, нито е комисионеръ, да купи тая къща и послѣ да я продаде, като почака извѣстно врѣме, за да вземе сетнѣ 30 хиляди лева. Тя не може да взима на нѣкои граждани къщитъ, да ги държи години,

та когато се покачатъ цѣнитъ, тогава да ги продаде, за да спечели нѣщо за хазната. Държавата нѣма никакъвъ интересъ и не би било право да отиде да продава къщитъ на хората. Ако нашата цѣль е да вземемъ къщата на Начева и да го изхвърлимъ на улицата, добръ, нека направимъ това; но азъ мисля, че Народното събрание не може да третира гражданитъ по такъвъ начинъ.

А. Мандевъ: Да плати лихвитъ.

Д. Ганчевъ: Нѣма защо да плати лихвитъ.

Д-ръ Б. Вазовъ: Ние не искаме да се занимаваме съ изхвърлянето му отъ къщата, нито съ вкарването му въ нея.

Д. Ганчевъ: Г. Вазовъ! Вие нѣма ли да ме оставите да се изкажа?

Д-ръ Б. Вазовъ: Той е депутатъ. Може ли единъ народенъ прѣдставителъ да си урежда смѣткитъ въ Народното събрание?

Д. Ганчевъ: Въ заключение азъ ще кажа, че внесено прѣдложение е напълно справедливо, и азъ ще моля народното прѣдставителство да го приеме. Тая спогодба е много добра за хазната. Нека Теню Начевъ плати 8.250 л.; оставете сѣдебнитъ разноси и лихвитъ, защото ако ние отидемъ въ сѣдилищата да водимъ процесъ, не знаемъ, да-ли ще вземемъ и тѣзи 8.250 л. Можемъ да останемъ и безъ това. Тѣй че, азъ ще гласувамъ за туй прѣдложение.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Ще моля да оставимъ продължението на дебатитъ за слѣдующето заседание, защото сега има Министерски съветъ.

Д-ръ Б. Вазовъ: Г. министре! Всички искаме да се отхвърли това нѣщо. Нека се гласува.

Министъръ Т. Теодоровъ: Ако ще се продължатъ дебатитъ, не можемъ да стоимъ по-нататъкъ. Ние се ангажирахме да го гледаме, защото мислѣхме, че нѣма да има дебати. Понеже има Министерски съветъ въ 4 ч., а сега вече е 6, ще ви моля да се вдигне заседанието.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Има прѣдложение отъ г. финансовия министъръ да се вдигне заседанието. Моля, които приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ръката. (Болшинство) Према се.

Дневниятъ редъ за слѣдующето заседание, което ще се състои въ понеделникъ, въ 2 ч. слѣдъ пладне, прѣдлагамъ да бъде слѣдующиятъ:

1. Трето четене: а) законопроектитъ: 1) за разрѣшение на Пазарджикската градска община да сключи 100.000 л. заемъ; 2) за разрѣшение на Сливенската градска община да сключи 150.000 л. заемъ; 3) за разрѣшение на Станимажката градска община да сключи 30.000 л. заемъ, и б) прѣдложението отъ народния прѣдставителъ г. Ив. Кацаровъ и др., за безплатно къпане въ държавнитъ минерални бани на заболѣлитъ прѣзъ освободителната война войници.

2. Второ четене законопроекта за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ закона за пощитъ, телеграфитъ и телефонитъ отъ 1906 г.

3. Разглеждане предложенията, внесени: а) отъ министерствата: 1) за отказване на държавното съкровище отъ правата, които то има върху къщата останала отъ Ил. С. Йовчевъ, находяща се въ Пловдивъ, и б) отъ народния прѣдставителъ г. Хр. Ковачевъ и др., за прибавление забѣлжка къмъ чл. 13 отъ закона за окръжнитъ съвети.

4. Докладъ отъ комисията, разгледала искането на силистренския съдебенъ слѣдователъ да даде

Собранието съгласието си за прѣслѣждане на народния прѣдставителъ г. Руфи Махмудовъ.

Когато приематъ този дневенъ редъ, моля, да си вдигнатъ ръката. (Болшинство) Приема се.

Засѣданнето се вдига.

(Вдигнато въ 5 ч. 45 м. слѣдъ пладне)

Прѣдседателъ: Д-ръ С. Даневъ.

Подпрѣдседатели: { А. Буровъ.
 { Г. Згуревъ.

Секретаръ: А. Кипровъ.

Началникъ на Стенографското бюро: Т. Гължбовъ.